

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת יתרו

אות ב

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני ולה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'

יצחק אייזיק בן אסתר

שיזכה לסייעתא דשמיא
בכל אשר יפנה הצלחה וברכה
ורוב שפע עד בלי די

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'

אסתר בת עקא בריינא

שתזכה לרפואה שלימה
בתוך שאר חולי ישראל
ולחיים ארוכים בבריאות איחנה
הציבור עתקבש להעתיך עבורה

לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגיוון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל וילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרנטל (17) סניף 635
מספר השבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק דבריו תורתו הקדושים יגן מכל
צרה וצוקה, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי ומוני ועל טוב טלה
כהנחתו
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבתי רבנו ולבארם בראוי עד היכן שמשנת ידיו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין בכוונתנו כולל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו והעיונו, ובראי לא לקבוע כשה שכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים הי"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או דברינו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש ז"ע יהיה תלונתכם בו אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לשי מיהלומדים אשר יבין וימצא פירושים ודרכים וותרי דאויים בהבנת דברי רבנו, אמא מנטו שמיציאם לודינו ככדי שנוכל לתקנם ולשלבם במהדורות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו בזיכוי הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
ובן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרִשֵׁת יִתְרוֹ

ב

מִדְרָשׁ רַבָּה (שמו"ר כו, ב), **'וַיֹּאמֶר אֵל** הוא אָמַר לְמֹשֶׁה, אָנִי הוא שְׁאִמְרָתִי **מֹשֶׁה**' (שמות יח, ו), **הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ** וְהִיָּה הָעוֹלָם, אָנִי הוא הַמְקַרֵּב וְלֹא

מֵאִמְרָם ז"ל
אָנִי הוא
הַמְקַרֵּב וְלֹא
הַמְנַחֵם, אָנִי
קִרְבָּתִי אֶת
יְתְרוֹ וְכוּ',
קִרְבָּהוּ וְאֵל
תַּחֲקֶהוּ

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

ב

הקב"ה ציוה למשה לקרב את יתרו ולגיירו ולא לרחקו

אֵל מֹשֶׁה אָנִי חֲתָנְךָ [— חמין] יְתְרוֹ בָּא
אֵלֶיךָ, ולפי פשוטו, יתרו שלח שליח או
אגרת אל משה להודיעו שהוא בא אליו.
ובמדרש דרשו את הפסוק, שְׁתַּקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוא אָמַר לְמֹשֶׁה, 'אָנִי' הוא שְׁאִמְרָתִי וְהִיָּה
הָעוֹלָם — שבראתי את העולם בששת ימי
בראשית, על ידי אמירת ה'עשרה
מאמרות', 'אָנִי' הוא הַמְקַרֵּב את האנשים
הרחוקים אלי, וְלֹא מְרַחֵק מִמֶּנִּי שׁוֹם בְּרִיָּה

דקדוקים בדברי המדרש שמי שאמר והיה
העולם ציוה למשה לגייר את יתרו

בתחילת פרשתנו מסופר אודות ביאת
יתרו חותנו של משה, אל המדבר שבו
חנו משה וכל ישראל. ורבותינו ז"ל
בגמרא (סנהדרין צד, א)¹ דרשו, שיתרו
התגייר בבואו שם. ואיתא במִדְרָשׁ רַבָּה
(שמו"ר כו, ב)², על הפסוק (שמות יח, ו)³
האמור לפני שהגיע יתרו למדבר, 'וַיֹּאמֶר

ציונים ומקורות

או באגרת, כדלהלן], 'אני חותנך יתרו בא אליך וגו'.
ותיבת 'אני', היא מדברי יתרו, והיא דבוקה לתיבות
'חותנך יתרו', וכלומר, שיתרו הודיע למשה שהוא בא
אצלו, וביקשו שיצא לקראתו. אמנם לפי המדרש
מתפרש בדרך דרש, 'ויאמר אל משה' היינו שהקב"ה
אמר למשה, ותיבת 'אני' מוסבת על הקב"ה, ואינה
דבוקה לתיבות 'חותנך יתרו', וכך הוא פירוש הפסוק,
'אני הוא שאמרתי והיה העולם וכו', ו'אני' מודיעך
שחותנך יתרו בא אליך, ו'אני' מבקש ממך שתצא
לקראתו ותכבדהו. ע"פ עין יוסף. וראה יפה תואר
השלם (ד"ה ויאמר) הטעם שדרשו כן בפסוק.
ה. בשפתי כהן על התורה (ד"ה ויאמר אל, בא"ד),
כתב וז"ל, או יאמר 'אני חותנך יתרו בא אליך',
שהשכינה נקראת 'אני' שנאמר (ישעיהו מב, ח), 'אני
ה' הוא שמי', אמר לו, חותנך בא אליך, ע"כ. ועיי"ש
שכתב שאחרי שכתב זה, מצא סמך לדבריו מהמדרש,

א. לשון הגמרא וביאורו, יבואו בהמשך דברי רבינו.
ב. לשון המדרש, 'ויאמר אל משה', אמר לו הקדוש
ברוך הוא, אני הוא שאמרתי והיה העולם, שנאמר
(תהלים נ, א) 'א-ל אלוקים ה' דבר ויקרא ארץ', אני
הוא שאני מקרב, אני הוא שאיני מרחק, שנאמר
(ירמיה כג, כג) 'האלקי מקרוב אני נאם ה'', אני הוא
שקרבותי ליתרו ולא רחקתי, אדם זה שבא אצלי, לא
בא אלא לשם שמים, ולא בא אלא להתגייר, אף אתה
קרבהו אל תרחיקהו, מיד 'ויצא משה לקראת חותנו'
(שמות יח, ז), אמרו, יצא משה, יצא אהרן נדב
ואביהוא ושבעים מזקני ישראל. ויש אומרים, אף
ארון יצא עמהם, לכך נאמר (משלי ג, לה) 'כבוד
חכמים ינחלו'. ג. לשון הפסוק, 'וַיֹּאמֶר אֵל
מֹשֶׁה אָנִי חֲתָנְךָ יְתְרוֹ בָּא אֵלֶיךָ וְאֶשְׁקֶךָ וְשָׁנִי כְנִיָּה
עִמָּה'. ד. פירוש, לפי פשוטו מתפרש הכתוב
'ויאמר אל משה', שיתרו אמר למשה [על ידי שליח

מֵרַחֵק, אֲנִי שֶׁקֶרְבָּתִי אֶת יִתְרוֹ וְלֹא רַחֲקֵתִיו. אָדָם זֶה שֶׁבָּא אֶצְלֶךָ, אֵינּוּ בֹא אֶלָּא לְשֵׁם שְׁמַיִם, קִרְבֵּהוּ אֶל תְּרַחֲקֵהוּ, ע"ל.

קִשְׁטָה, מָה עֲנִין כְּאֵן 'שְׁאֹמֵר וְהָיָה הָעוֹלָם'. וְעוֹד, לְמָה לֹא אָמַר,

שֶׁבְּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם. וּמָהוּ כְּפֹל הָעֲנִין, אֲנִי הוּא הַמְּקָרֵב וְלֹא הַמֵּרַחֵק, אִם הוּא מְקָרֵב, פְּשִׁטָּא שְׂאֵינּוּ מֵרַחֵק.

וַיּוֹבֵן, בְּמֵאֵי דְגֵרְסִינּוּ בְּפֶרֶק ב' וְד' דִּיבְמוֹת (כד, ב טו, א), תְּנִי רַבְּנָן,

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

שבעולם, 'אני' הוא שֶׁקֶרְבָּתִי אֶת יִתְרוֹ וְלֹא רַחֲקֵתִיו, ו'אני' מודיעך ש'חֲתַנְךָ יִתְרוֹ בֹּא אֶצְיֶךָ' כדי להתגייר, אחוז במדתי קרבהו ואל תרחקהו". ועוד 'אני' מודיעך, שְׁאָדָם זֶה – יִתְרוֹ שֶׁבָּא אֶצְלֶךָ, אֵינּוּ בֹּא לְהַתְגַּיֵּר מִפְּנֵי שְׂרוּצָה לזכות לכבוד ולגדולה, אֶלָּא בֹּא לְהַתְגַּיֵּר לְשֵׁם שְׁמַיִם בלבד, ולכן קִרְבֵּהוּ וּגְיִירָהוּ, וְאֶל תְּרַחֲקֵהוּ, ע"ל.

וְקִשְׁטָה – ויש להקשות על משמעות לשון המדרש, שמה שהקב"ה 'אמר והיה העולם', הוא טעם למה שמשא חייב לקרב את יתרו, וקשה, מָה עֲנִין כְּאֵן – איזו שייכות יש בין מה שציוה הקב"ה למשה כאן לקרב את יתרו ולגיירו, לבין מה שֶׁהַקֶּב"ה אָמַר

וְהָיָה הָעוֹלָם". וְעוֹד יש להקשות, שאם בדווקא נתכוין המדרש להזכיר כאן ענין בריאת העולם, לְמָה לֹא אָמַר לוֹ הַקֶּב"ה בִּפְשִׁיטוֹת, אֲנִי הוּא שֶׁבְּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם, ולמה הוצרך להאריך בלשונו ולומר, אֲנִי הוּא 'שאמרתי והיה העולם'. וְעוֹד יש להקשות, מָהוּ כְּפֹל הָעֲנִין, שאמר הקב"ה למשה, אֲנִי הוּא הַמְּקָרֵב וְלֹא הַמֵּרַחֵק, הֲרִי אִם הוּא מְקָרֵב אֶת הָאֲנָשִׁים, דֵּהֵינּוּ שִׁמְרַחֵם עֲלֵיהֶם, אִם כֵּן, פְּשִׁטָּא שֶׁהוּא אֵינּוּ מֵרַחֵק אותם מעליו, ואינו רוצה לצערם.

אין מקבלים גר הבא להתגייר כדי לזכות לכבוד ולגדולה

וַיּוֹבֵן לְשׁוֹן הַמֵּדְרָשׁ, בְּהַקְדָּם מֵאֵי דְגֵרְסִינּוּ בְּגִמְרָא בְּפֶרֶק ב' וְד' דִּיבְמוֹת (כד, ב

ציונים ומקורות

ביאור מהר"פ על המדרש. ט. וכך הקשה ביפה תואר השלם (ד"ה אני) וז"ל, צ"ע, מה ענין לזה. יש לומר, מפני שהוא בורא עולם, חפץ למען צדקו לבלתי ידח ממנו נדח, ולא ימאס יגיע כפו. י. עיקר פירושו של רבינו מבואר ביפה תואר השלם (ד"ה אני - השני) וז"ל, ואם תאמר, למה יגרע יתרו מכל גרי הצדק שלא יקובל, דמשתבח קרא שקרבו ה' ולא ריחקו, דמשמע דסלקא דעתך אמינא להרחיקו, ולמה הוצרך להזכיר למשה לקבלו. יש לומר, דמשום דהוה כומר לעבודה זרה והחטיא הרבים סלקא דעתך אמינא שלא יקובל בתשובה, כמו שאמר, כל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ועוד, שאחר ששמע בכבוד משה בא, ולא היה ראוי אם כן לקבלו, כמו שאין מקבלים גרים לימות המשיח. קא

וכוונתו לדברי המדרש המובא כאן. ו. כפי שיבואר להלן. ז. מלשון המדרש משמע, שהקב"ה הודיע למשה כשיתרו בא אליו, שכבר מקודם קירב את יתרו ולא רחקו. ויש להבין אימתי קרבו, הלא רק עתה בא להתגייר. ואפשר שכוונת המדרש היא, שהרי כבר במדין פירש יתרו מעבודת כוכבים (שמו"ר א, לב רש"י שמות ב, טז), ועל כן אמר לו הקב"ה למשה, שכבר מקודם קירב את יתרו, על ידי שנתן בלבו לפרוש מעבודה זרה. ואפשר לפרש עוד, על פי מה שכתב רבינו בסוף דבריו להלן, שיתרו היה לגלולו של קין, ותיקן חטאו על ידי שנתן את צפורה בתו למשה, עיי"ש, שעל כן אמר לו הקב"ה למשה, שכבר מקודם קרבתו את יתרו, שהרי על ידו תיקנתי את חטאו של קין. ח. על פי

אין מקבלים גרים לימות המשיח, משום ד'מי גר אִתְּךָ' (ישעיהו נד, טו) - בעניינותך, ובתוספות (כד, ב ד"ה לא) הקשו שם, 'עליך יפול' (שם), בעשירותך וכו'.

זרע שמשון המבואר

אתך, גם בעשירותך וכו' - בזמן שישראל יהיו שרויים בעשירות ובמעלה רמה. אבל מי שבא להתגייר כשישראל שרויים בטובה ובגדולה, אין מקבלים אותו, לפי שחוששים שמא אינו מתגייר לשם שמים, אלא כדי לזכות לגדולה ולטובה שישראל שרויים בה, ואינו גר צדק^{טו}.

ובתוספות (כד, ב ד"ה לא)^{טו} הקשו שם מאיתי הגיתי שנתגייר בימי דוד^{יז}, ומבת

מז א-ב)^{טו}, תנו רבנן, אין מקבלים גרים שיבואו להתגייר לימות המשיח, ואף לא קיבלו ישראל גרים שבאו להתגייר בימי מלכות דוד ושלמה, משום דכתיב (ישעיהו נד, טו)^{טו} 'מי גר אִתְּךָ עליך יפול', והפסוק נדרש, שרק מי שגר^{טז} - התגייר אִתְּךָ - עם ישראל, בעניינותך - כשישראל שרויים בעוני ושפלות, וניכר שהתגייר לשם שמים, הוא 'עליך יפול' - ישכון^{יז} וישרה

ציונים ומקורות

אמר רבי אלעזר, מאי קראה, מי גר אתך עליך יפול, גר אתך בעניותך, יפול בעשירותך. יד. 'יפול', הוא כמו ישכון, כמו שכתוב (בראשית כה, יח) 'על פני כל אחיו נפל', שפירושו 'שכן'. ע"פ רש"י (שם). טו. בתוס' (שם ד"ה לא), משמע שמשום אותו הטעם לא קיבלו בימי דוד ובימי שלמה, שבשניהם כבר זכו ישראל לגדולה וכבוד, וחוששים שמא הגר מתגייר כדי לזכות גם הוא לשלחן מלכים. אמנם הרמב"ם (איסורי ביאה פ"ג הט"ו) כתב ז"ל, לפיכך לא קיבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמא מן הפחד חזרו, ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו. טז. לשון התוספות, מאיתי הגיתי ובת פרעה דבימי שלמה, לא קשה, דימדי הוא טעמא אלא משום שולחן מלכים, והני לא צריכי. אבל קשה, דאמרין בהערל (יבמות עט, א) גבי מעשה דגבעונים, דבימי דוד נתוספו גרים על ישראל ק"ן אלף. ויש לומר, דמעצמן נתגיירו, כדאשכחן גבי מרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתיהדים (אסתר ח, יז). ויש ספרים שכתוב בהן, לא קיבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה, אלא שנעשו גרים גרורים. וההיא דפרק ב' דשבת (לא, א), ההוא דאתא לקמיה דהלל, ואמר גיירני על מנת ליעשות כהן גדול, בטוח היה הלל, דסופו לעשות לשם שמים. וכן ההיא דהתכלת (מנחות מד, א), דאתיא לקמיה דרבי, גיירני על מנת שאנשא לאותו תלמיד. יודע היה הלל בהן, שסופם להיות גרים גמורים, כמו שעשה לבסוף. יז. אתי הגיתי [מהעיר גת], היה אחד משרי צבאו של

משמע לן שלבו לשמים. וזהו אמרו, אדם זה שבא אצלך לא בא אלא לשם שמים. ולמה שהחטיא הרבים אין לחוש, כי אז היה טועה. ועוד, שלעולם אין דלת תשובה ננעלת. ואם אמרו אין מספיקים בידו, היינו שאין מסייעים אותו (ראה יומא פז, א, ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א). וראה בספר גבול בנימין (ח"ג פרשת יתרו דרוש יז) שהארץ לבאר דברי המדרש, ובתוך דבריו הובאו כמה מיסודות רבינו שהובאו במאמר להלן. יא. לשון הגמרא (כד, ב), תנו רבנן, אין מקבלין גרים לימות המשיח, כיוצא בו, לא קבלו גרים, לא בימי דוד, ולא בימי שלמה. אמר רבי אליעזר, מאי קרא, 'הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול' [מי שנעשו גרים אתך בעניותך, עליך יפול וישרה אתך בעשירותך ולעולם הבא], אבל אידך לא, ע"כ. ובדף עו, א איתא, הא לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. וכן בעבודה זרה (ג, ב) איתא, אין מקבלין גרים לימות המשיח, כיוצא בו, לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. ועוד הביא רבינו להלן בסמוך, דין הודעת המצוות להבא להתגייר, המבואר ביבמות פרק ד'. יב. לשון הפסוק 'הן גור יגור אפס מאותי מי גר אִתְּךָ עליך יפול'. יג. לשון זה אינו לפנינו בגמרא, ולפי גירסת הב"ח הנוסח בגמרא הוא, 'מי גר אתך' בעניותך, הוא ד'עליך יפול', אבל אידך לא. אמנם בילקוט שמעוני (ישעיהו רמז תעט), הגירסא דומה לגירסת רבינו, וז"ל, ת"ר אין מקבלים גרים לימות המשיח, כיוצא בו, לא קבלו גרים בימי דוד ושלמה, אלא שנעשו גרים גרורים,

וְתִרְצוּ, דְהִיכָא דְלֹא שִׁיף טַעְמָא דְלִשְׁלַחַן מְלָכִים, אוּ שְׁמִתְגִּירִין מַעְצָמָם, אוּ

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

שביקש מהלל שיגייירונו על מנת שיעשנו כהן גדול, והיינו לשם גדולה וכבוד, וגיירו הלל. וְתִרְצוּ התוספות, דְהִיכָא דְכָבֵר זָכוּ לְכַבּוּד וּלְגְדוּלָה כְּשֶׁהָיוּ גוֹיִם, וְלֹא שִׁיף טַעְמָא דְהַתְגִּירוּ מִפְּנֵי שְׂרָצוּ לְזָכוֹת לְשִׁלְחַן מְלָכִים – לְכַבּוּד וּלְגְדוּלָה, מִקְבָּלִים אוֹתָם, וּמִטַּעַם זֶה יָכְלוּ אֶתִי הַגְּתִי

פרעה¹ שהתגייירה בימי שלמה², וקיבלו אותם. ועוד הקשו מהמבואר בגמרא (שם עו, א), שבימי דוד, התגייירו מאה וחמשים אלף גרים מחמת המעשה³ של ה'גבעונים' [הם⁴ אומה שהתגייירו במרמה בימי יהושע בן נון]. ועוד הקשו, מהמעשה המובא בגמרא (שבת לא, א), בגוי

ציונים ומקורות

מהקב"ה בשביל איזה חטא בא הרעב, השיב לו הקב"ה, שזה היה בשביל שני חטאים, האחד, שלא הספידו את שאול כהלכה, והשני, שהרג שאול את הגבעונים, כלומר, שמתוך שהרג שאול את נוב עיר הכהנים שהיו מספקים מים ומזון לגבעונים, מעלה עליו הכתוב כאילו הרג שאול בעצמו את הגבעונים. וכשביקש דוד לפייס את הגבעונים, ענו לו, שלא יתפייסו אלא אם כן ימסרו להם שבעה אנשים מצאצאי שאול, והם יתלו אותם. ואחרי שנתלו, היו הגוים שעברו שם שואלים, מי הם אלה שנתלו כאן, וענו להם, שהם בני מלכים ונתלו בשביל שפשטו ידיהם ב'גרים גרורים' [שהתגייירו מעצמם], אז אמרו הגוים, אין לך אומה שראויה להדבק בה כמו עם ישראל, שהם עם המתנהגים תמיד בצדק ויושר, שהרי הם ענשו אפילו את בני מלכם על אשר פשעו בגרים, ומכל שכן שיענישו את ההדיוטות אם יפשעו בישראל, ומחמת כן נתוספו אז על ישראל מאה וחמשים אלף גרים. כא. בספר יהושע (פרק ט) מסופר, שכששמעו יושבי גבעון [עיר אחת שהיתה שייכת לעם ה'חוי', אחד משבעת העמים יושבי ארץ ישראל, שעליהם נצטוו ישראל 'לא תחיה כל נשמה' (דברים כ, טז)], את אשר הכרית יהושע את יושבי הערים יריחו ועי, רימו הם את יהושע ושאר זקני העדה כאילו באו מארץ רחוקה להתגיייר ואינם מיושבי ארץ ישראל, ולאחר שהתגייירו וכרתו ברית עם יהושע, וגם נשבעו להם נשיאי העדה שלא להרגם, התגלתה התרמית שלהם, ואף שלא הרגום מחמת הברית והשבעו, מכל מקום, גזר עליהם יהושע שיהיו חוטבי עצים ושואבי מים לצורך עבודת בית המקדש, ונאסרו לבא בקהל, והם נקראים גם כן 'נתינים' [על שם שנתנם] יהושע חוטבי עצים ושואבי

דוד המלך (שמואל ב יח, ב). הדבר ברור, שמתחילתו היה אתי גוי גמור, כמבואר בעבודה זרה (מד, א), שביטל עבודה זרה של הגוים, ודוד המלך סמך על ביטולו והשתמש בה [וישראל אין בכוחו לבטל שום עבודה זרה, וא"כ מוכח שהיה גוי]. וכתב בערוך לנר (יבמות כד, ב, ע"ד התוס' ד"ה לא) שהתוספות סוברים, שלבסוף התגיייר אתי, לפי שכך משמע, ממה שהקשו בקידושין (עו, ב), היאך מינה דוד את אתי לשר על צבאו, והרי שנינו (שם ע"א), שאין ממנים לשר על הצבא אלא ישראל מיוחס' [שהתברר שבא ממשפחה מיוחסת, שלא נתערב בה חשש פסולי קהל], כדי שתהא זכות אבותיו מסייעתו במלחמה, עיי"ש. וסוברים התוספות, שמכך שהגמרא מקשה שצריך שיהיה 'ישראל מיוחס', משמע שהיה גר גמור, ורק שלא היה מיוחס שהרי היה גר. שאילו לא נתגיייר כלל, היאך מקשה הגמרא ממנו על דין ישראל שאינו מיוחס. ועיין עוד שו"ת התשב"ץ (דוראן, ח"ג סימן צו) שכתב ז"ל, בתלמוד בפרק אחרון דקידושין, נשאו ונתנו באוריה החתי ובצלק העמוני ובאתי הגתי, שהם שרי חיילותיו של דוד, אם הם ישראלים או גרים, ובאתי הגתי העלו שהיה גר. יח. פירוש, במלכים א (ג, א), מסופר, ששלמה התחתן עם בת פרעה מלך מצרים. ובגמרא (שם עו, א) מבואר, ששלמה גיירה יט. במסורת הש"ס ובערוך לנר (שם) תמהו, שקושיית התוס' מבת פרעה ותירוצם, הם דברי הגמרא עצמה (שם עו, א). והערוך לנר תירץ, שעיקר קושיית התוס' היא מאתי הגתי, ואגב קושיא זו, נקטו התוס' גם את בת פרעה. כ. פירוש, בשמואל ב' (פרק כא), ובגמרא (יבמות עח, ב – עט, א) מסופר, שבימי דוד היה רעב כבד במשך שלש שנים, וכששאל דוד

שְׁמִפְיָרִים אָנוּ בָּהֶם שְׁבָאִים לְשֵׁם שְׁמַיִם, אוֹתוֹ קֶצֶת מְצוֹת קְלוֹת וְקֶצֶת מְצוֹת, אִזּוֹ מְקַבְּלִין וְנַעֲשִׂין גַּר צָדֵק.
וְעוֹד אֲמַרְיֵן הָתָם (מו, א), וּמוֹדִיעִין עָלָיו, ע"ב.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

משום גדולה וכבוד, אִזּוֹ מְקַבְּלִין אוֹתָם, וְהֵם נַעֲשִׂין גַּר צָדֵק, וּלְכֵן גִּייר הַלֵּל אֶת הַגּוֹי שֶׁבִיקֵשׁ לְגִיירוֹ עַל מִנַּת שִׁיעֲשֵׁנו כֹּהֵן גָּדוֹל, לְפִי שֶׁבַחכֶּמְתוֹ הַכִּיר בּוֹ שֶׁחֲפֵץ לְהַתְגַּייר גַּם אִם לֹא יִיעֲשֶׂה כֹּהֵן גָּדוֹל.

גַּר הַבָּא לְהַתְגַּייר מוֹדִיעִים לוֹ מִקְצַת מִהַמְצוֹת

וְעוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים, מֵה דְאֲמַרְיֵן הָתָם בְּגִמְרָא (מו, א-ב)⁷², וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ בֵּית דִּין, לְגוֹי שֶׁבָא לְהַתְגַּייר, קֶצֶת מְצוֹת קְלוֹת, וְקֶצֶת מְצוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁמְחַוִּיבִים בָּהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמָּא עַל יְדֵי כֵן יִפְרוֹשׁ מִלְּהַתְגַּייר⁷³. וְאִמְנֵם אִין מְרַבִּין עָלָיו - אִין מְרַבִּים לְהַגִּיד לוֹ הַעוֹנָשִׁים הַבָּאִים עַל בְּנֵי

ובת פרעה להתגיייר⁷². או - וכמו כן, באופן שְׁמִתְגַּיְרִין מִעֲצָמָם - בפני בית דין של שלשה הדיוטות, שאינם בקיאים בהלכות גרות, ואין יודעים את הדין שלפעמים אין מקבלים גרים, כמו בימי דוד, חלה הגירות בדיעבד, ואם הם מתנהגים כישראל, גם בבית הדין הגדול חוששים לגירות זו, ונוהגים איתם כגרים לכל דבר, ואלו היו המאה וחמשים אלף גרים שהתגייירו בימי דוד מחמת המעשה של הגבעונים⁷³. או - וכמו כן באופן שְׁאָף שֶׁמְדַבְּרִיהֶם נִרְאָה שֶׁבָאוּ לְהַתְגַּייר בְּשִׁבִיל גְּדוּלָה וְכֹבֵד, מְכַל מְקוֹם, מְפִיָּרִים אָנוּ בָּהֶם שְׁבָאִים לְשֵׁם שְׁמַיִם, וְלֹא

ציִוּנִים וּמְקוּרוֹת

לְהַתְגַּייר בְּזִמְן הַזֶּה, אוֹמְרִים לוֹ, מֵה רֵאִית שְׁבֹאת לְהַתְגַּייר, אִי אַתָּה יוֹדֵעַ שִׁישְׂרָאֵל בְּזִמְן הַזֶּה דּוּוּיִים דְּחוּפִים סְחוּפִים וּמְטוּרְפִין וְיִסוּרִין בְּאִין עֲלֵיהֶם. אִם אוֹמֵר יוֹדֵעַ אֲנִי וְאִינִי כְּדָא, מְקַבְּלִין אוֹתוֹ מִיד, וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ מִקְצַת מְצוֹת קְלוֹת, וּמִקְצַת מְצוֹת חֲמוּרוֹת, וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עוֹן לְקַט שְׁכַחָה וּפֹאֵה וּמַעֲשֵׂר עֲנִי, וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עֲנִשׁן שֶׁל מְצוֹת, אוֹמְרִים לוֹ, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁעַד שֶׁלֹּא בָּאת לְמַדָּה זֹו [לְהַתְגַּייר], אֲכַלֵּת חֶלֶב אִי אַתָּה עֲנוּשׁ כְּרַת, חֲלַלֵּת שֶׁבֶת אִי אַתָּה עֲנוּשׁ סְקִילָה, וְעַכְשֵׁי אֲכַלֵּת חֶלֶב עֲנוּשׁ כְּרַת, חֲלַלֵּת שֶׁבֶת עֲנוּשׁ סְקִילָה. וְכַשֵּׁם שֶׁמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עֲנִשׁן שֶׁל מְצוֹת, כֵּן מוֹדִיעִין אוֹתוֹ מִתֵּן שְׂכוֹן, אוֹמְרִים לוֹ, הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא אֵינּוּ עֲשׂוּי אֶלָּא לְצַדִּיקִים, וְיִשְׂרָאֵל בְּזִמְן הַזֶּה אֵינֵם יְכוּלִים לְקַבֵּל לֹא רֹב טוֹבָה וְלֹא רֹב פּוֹרְעֻנוֹת, וְאִין מְרַבִּין עָלָיו, וְאִין מְדַקְדְּקִין עָלָיו. כֹּה גִמְרָא (שם ע"ב). הַבֵּיחַ "יִו"ד סִימֵן רִסַח ד"ה וּמִ"שׁ וּמוֹדִיעִין פִּירֵשׁ, שֶׁמוֹדִיעִין לוֹ הַחֲמוּרוֹת, כִּי

מִי]. כֹּה בַת פְּרַעַה הִיָּה לֵה גְדוּלָה וְכֹבֵד לְפָנֵי הַגִּירוֹת, שְׁהוּי הִיָּתָה בַת מֶלֶךְ. וְאֵתִי הַגַּתִּי, הִיָּה לוֹ כְּבוֹד וְגְדוּלָה לְפָנֵי הַגִּירוֹת, שְׁהִיָּה שֶׁר צָבָא שֶׁל דוֹד הַמֶּלֶךְ (שְׁמוּאֵל ב פֶּרֶק יח), רֵאֵה בְּהַעֲרָה לְעֵיל בְּסַמּוֹךְ. כֹּה כֵךְ פִּירֵשׁ אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף, בְּעִין זֹוֹכֵר (לְהַחִיד"א, מַעֲרַכַת ג' גִּרִים). וְכֵךְ מְבוֹאֵר גַּם בְּרַמְבַּ"ם (אִיסוּרֵי בִיאָה פִּי"ג ה"ט¹), בְּרִיטְב"א (יְבֻמוֹת ע"ט, א ד"ה מִיד), וּבִמְאִירֵי (ע"ז ג, ב ד"ה בִּזְמַן) [וְרֵאֵה רַמְבַּ"ן (שם מו, ב ד"ה וּבְעִי), וְרַשְׁב"א (שם ד"ה שְׁמַעְתָּ), שְׁבִיאָרוֹ הַטַּעַם שֶׁאֵף שֶׁהָדִין שֶׁגַר צִרִיךְ שֶׁלֶשָׁה נִלְמַד מִהַפְּסוּק (בְּמִדְבָר טו, טז) 'מִשְׁפֵּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלִגְר', מְכַל מְקוֹם אִין צִרִיךְ בֵּית דִּין מוֹמַחִים לְגִירוֹת]. וְמֵה שֶׁהוֹכְרָהּ לְפָרֵשׁ שֶׁהַתְגַּיירוֹ בְּפָנֵי בֵּית דִּין הַדִּיּוֹטוֹת, וְלֹא כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁהַתְגַּיירוֹ מִמֶּשׁ מִעֲצָמָם בְּלִי שׁוּם בֵּית דִּין, הוּא מְשׁוּם שֶׁמְבוֹאֵר בְּקִידוּשֵׁין (סב, ב), שֶׁגַר צִרִיךְ לְהַתְגַּייר בְּפָנֵי שֶׁלֶשָׁה, וְדָבָר זֶה מֵעַכְבַּת אֶת הַגִּירוֹת. כֹּה לְשׁוֹן הַגִּמְרָא, תִּנּוּ רַבְנָן, גַּר שְׁבָא

וְעוֹד יִדְוַע (אבות פ"ה מ"א), שְׁהִמָּאֲמְרוֹת לְתַן שְׁכָר לְצַדִּיקִים וְלְהַפְרַע מִהֲרָשָׁעִים. שְׁבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, הִצְרָכּוּ פְּרִי וְעֵין הַטַּעַם בְּמִדְרַשׁ שְׁמוּאֵל רִישׁ פֶּרֶק

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

על ידי עשרה מאמרות, ולא בראו במאמר אחד, פְּרִי לְתַן שְׁכָר טוב לצדיקים שמקיימים ומעמידים את העולם, שכביכול הקב"ה טרח לבראו בעשרה מאמרות, על ידי תורתם ומעשיהם הטובים, וְלְהַפְרַע מִהֲרָשָׁעִים – ולתת לרשעים עונש גדול על מעשיהם הרעים, לפי שעל ידי כן הם מאבדים את העולם שכביכול טרח הקב"ה לבראו בעשרה מאמרות. וְעֵין הַטַּעַם שענשם של הרשעים מתרבה בכך שהעולם נברא בעשרה מאמרות, וששכרם של הצדיקים מתרבה מחמת כך, בְּמִדְרַשׁ שְׁמוּאֵל, רִישׁ פֶּרֶק ה' דְּאֲבוֹת.¹

ישראל העוברים על התורה והמצוות,² כדי שלא יפרוש מלהתגייר, ויתרחק מעם ישראל מחמת הפחד מהעונשים. וְאִין בְּמִקְצַת עוֹנְשִׁים שְׁמַגִּידִים לוֹ, אִין מְדַקְדָּקִין עֲלָיו – אִין אומרים לו כל דקדוקי העונשים שיש בהם,³ ע"כ.

ה'מאמרות' שבהן נברא העולם, מורים על רחמים וריבוי השכר לצדיקים וְעוֹד יש להקדים, שִׁדְוַע מה ששנינו (אבות פ"ה מ"א)⁴, שְׁהַעֲשֶׂה מֵאֲמָרוֹת – אמירות של הקב"ה, שְׁבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם בששת ימי בראשית,⁵ הִצְרָכּוּ – כביכול הוצרך הקב"ה לברוא את העולם בדווקא

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרוֹת

סמ"ג (לאוין קיו). ועיין שם שכתב, שמכל מקום, מזכירין לו מקצת עונשין, כדי שלא יאמר לאחר מכן, אילו הייתי יודע כן לא הייתי מתגייר. כו. זה לשון הקב"ה (שם ד"ה ו"מ" ואין מדקדקין), נראה דהכי פירושו, דאף באותן מקצת עונשין, אין להודיעו כל דקדוקי העונשין, אלא מודיעין אותו דרך כלל, קודם שבאת לתורה זו, אכלת חלב אי אתה ענוש כרת, חללת שבת אי אתה ענוש סקילה, ועכשיו אכלת חלב אתה ענוש כרת וכו', ואין להודיעו כל הדקדוקים והחומרות שיש באיסור חלב ואיסור שבת, והטעם דשם כוונתו לשמים ותגרום לטרדו. כח. לשון המשנה, בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות. אלא להפרע מן הרשעים, שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שכר טוב לצדיקים, שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות. כט. פירוש, מעשה בראשית נבראו על ידי עשרה 'מאמרות' [אמירות] של הקב"ה שנאמרו בתורה. ומצינו כמה דרכים מה הם פסוקי העשרה מאמרות, ראה אבות דרבי נתן (נוסחא ב פל"ו), מדרש (ב"ר יז, א), וזוהר חדש (תיקונים ח"ב פה, ב), רבינו בחיי (בראשית ב, כא). ל. במדרש

שמה יפרוש בשמעו אותן ועונשיהן, ולא איכפת לנו שיפרוש, לפי שהגרים קשים הם לישראל כ'ספחת' [נגע], כמבואר בגמרא (שם ע"ב) [נראה בתוס' (שם ד"ה קשים) שביארו בכמה אופנים, הטעם שקשים הגרים כל כך לישראל]. ומה שמודיעים לו מקצת מהמצוות הקלות ושכר המצוות, היינו משום שאולי כוונתו של הגר היא לשם שמים, ואם לא יודיעוהו המצוות הקלות ושכר המצוות, יגרם על ידי זה שיטרד ויטה מדרך טובה לדרך רעה, וימנע מלהתגייר, משום שיחשוב שקרוב הוא לעונש ורחוק משכר על ידי הגירות, כי יחשוב שכל מצוות התורה חמורות הן, ויש רק עונש להעוברים עליהם, ושאינן המקיימין מקבל שכר עליהן. על כן מודיעין אותו גם כן הקלות, ושבעשותן יזכה לשכר גדול, ע"כ. וכן נראה גם מדברי רבינו להלן, שכתב שטעם הודעת המצוות הקלות, הוא כדי למשוך את לבו, עיי"ש. וזה דלא כמו שכתב המאירי (יבמות שם ע"א ד"ה וכבר) וז"ל, ויראה הטעם בקלות, מפני שעובדי האלילים אין להם בדרכי דתיהם ועבודת אליליהם מצוות יתירות, וכשישמע מצות יתירות שלנו והקלות שבהם, יאמר בלבו, כמה דקדוקין הם מדקדקים ללא צורך, ויחזור בו. כו. ע"פ

ה' דְּאָבוֹת (שם). וְדִיָּק לָן שְׁפִיר לְיִשְׁנָא
דְּקָרְא, דְּסָמִיךְ 'אַמְרֵה' לְשׁוֹן רְכָה,
לְאֱלֹהִים' שְׁהוּא לְשׁוֹן דִּין - 'וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים' (בראשית א, ג).

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

וְדִיָּק לָן שְׁפִיר לְיִשְׁנָא דְּקָרְא -
ומדוקדק יפה לשון הפסוק, הנאמר כמה
פעמים במעשה בראשית (בראשית א, ג,
ועוד), 'וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים', דְּסָמִיךְ - שהתורה
סמכה 'ויאמר' דהיינו 'אַמְרֵה', שהיא

ציזונים ומקורות

רכה, וכן כל מעשה בראשית בצביונם נבראו, בצורות
אשר בחרו להם בלא כפיה, אבל ה'דברות', דיבר
אתנו אדוני השמים והארץ קשות לאמר, אם תקבלו
התורה מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם, ע"כ.
וראה להלן, שרבינו מבאר ענין זה באופן אחר. יש
להעיר, שמדברי רבינו נראה, שבכל מקום שנאמר
בתורה לשון 'אמירה', הכוונה ללשון רכה, וזה לא
כמו שכתב הרא"ם (שמות יט, ג) וז"ל, [לבית יעקב]
תאמר להם בלשון רכה. נראה לי דמסיפיה דקרא קא
דייק לה, דמכיון דגבי זכרים כתיב לשון 'ותגיד',
ודרשו רז"ל בפרק רבי עקיבא (שבת פז, א), 'תגד'
מלשון גידין, שאמר להם דברים שקשין לאדם כגידין
וכו', מכלל דגבי נשים דלא כתיב בהו אלא לשון
'אמירה', אינו רשאי לומר להם דברים קשים, אלא
דברים רכים, לא שלשון 'אמירה' מורה על רכות, כי זה
לא נמצא בשום מקום, ע"כ. עוד יש להעיר, שדברי
רבינו הם כשיטת המכילתא וכו"ל [וכן נראה מדברי
הגמרא (מכות יא, א), ש'דיבור' הוא לשון קשה]. אך
בזוהר (ח"ב עט, ב) מבוואר להיפך, ש'דיבור' הוא
לשון רכה ממדת הרחמים, ו'אמירה' הוא לשון קשה
ממדת הדין, שז"ל 'כה תאמר לבית יעקב' באמירה,
והיינו מסטרא דדינא [מצד מדת הדין], 'ותגיד לבני
ישראל' וכו', לבני ישראל דוכרין דאתו מסטרא
דרחמי [הזכרים שבאים ממדת הרחמים].
לב. זה לשון הילקוט שמעוני (שמות רמז רלג), שאל
רבי נתן את רבי שמעון בן יוחאי, בכל מקום הוא
אומר 'זימצאה מלאך ה' (בראשית טז, ז), 'ויאמר לה
מלאך ה' (שם טז, ט), 'זימלאך ה' (שמות ג, ב),
וכאן הוא אומר 'מלאך האלוקים' (שם יד, יט), אמר
לו אין 'אלקים' בכל מקום אלא דין, מגיד הכתוב, שהיו
ישראל נתונים בדין באותה שעה, אם להנצל אם

שמואל האריך הרבה בכמה דרכים בביאור שייכות
העשרה מאמרות לריבוי השכר לצדיקים והעונש
לרשעים. [וניתכן שרבונו למד מדברי המדרש שמואל,
שהעשרה המאמרות שבבריאת העולם הם טעם
ועיקר גדול לכל ענייני השכר והעונש, ולכך מובן
היטב ביאורו של רבנו בביאור אריכות דברי המדרש
לענין השכר שראוי יתרו לקבל, כשנענשו חבריו].
לא שזה לשון המכילתא (מסכתא דבחוודש ד"ה
ומשה עלה), דבר אחר, 'כה תאמר לבית יעקב'
(שמות יט, ג), 'אמור' בלשון רכה, 'אמור' ראשי
דברים לנשים, 'ותגד לבני ישראל', ותדקדק עמהם
ואמור להם, ע"כ. ובשפתי חכמים (בראשית יט, ג-ד)
כתב, שכיון שמצינו ד'דבור', הוא לשון קשה,
כדכתיב (בראשית מב, ל) 'דבר אדוני הארץ אתנו
קשות' [ראה מכות יא, א)], שמע מינה, ש'אמירה',
הוא לשון רכה. ועוד מדכתיב (שם מה, ג) 'ויאמר
יוסף אל אחיו אני יוסף' וגו', וכתוב נמי (שם מה, ד)
'ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא' וגו', וכתוב נמי סוף
סדר ויחי (שם נ, יט) 'ויאמר אליהם יוסף אל תיראו'
וגו', מכל אלה נראה דלשון 'ויאמר', לשון רכה הוא.
בפנים יפות (במדבר ו, כג), ביאר למה 'אמירה' היא
לשון רכה, וז"ל, ויש להבין יותר, כי אמרו חז"ל
'דיבור' לשון קשה, 'אמירה' לשון רכה, וכן מצינו
'אמירה' לשון אהבה וחביבה, כדכתיב (דברים כו,
יז-יח) 'את ה' האמרת היום' וגו' 'זה' האמירך היום
להיות לו לעם סגולה', והענין הוא, כי הרב המסביר
פניו לתלמידיו באהבה וחביבה, נכנסים בלב שומע
להבין פנימיות הטעם על מכונו לכל אחד כפי השגת
שכלו, ע"כ. ובכלי יקר (שמות כו, א) ביאר השייכות
של 'אמירה' לשון רכה, למעשה בראשית, וז"ל, ושל
בריאת העולם נקראו 'מאמרות', כי כל 'אמירה' לשון

וּמַעֲתָהּ, שְׁנַפְרַע מִפְּרַעַה וּמֵאִיּוֹב וּבִלְעָם שֶׁהָיוּ בְּאוֹתָהּ טוֹב לִיתְרוֹ שֶׁבָרַח מֵאוֹתָהּ עֲצָה. וְזֶהוּ, הַעֲצָה (סוּטָה י"א, א), הַכֶּרַח נִמְיו לְתֵן שְׁכָר

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

ישראל שהתרכבו יותר מהמצריים¹⁶, ובלעם יעץ לו לכולתם, על ידי שישליכו את בנייהם הזכרים ליאור, ואיוב שתק ולא הסכים לגזירה, אך גם לא מחה נגדה, ופרעה קיבל את עצת בלעם, וגזר את הגזירה על ישראל. ועונשו של פרעה היה, שלפי שהוא התחיל בעצה נגד ישראל, היה הוא גם הראשון ללקות במכות¹⁷, ובלעם שיעץ את הגזירה הרעה, נהרג לבסוף¹⁸. ואיוב ששתק, נידון ביסורים¹⁹ (סוטה י"א, א). כנגד זה הֶכְרַח נִמְיו הקב"ה²⁰, לְתֵן שְׁכָר טוֹב לִיתְרוֹ על צדקתו שֶׁבָרַח מֵאוֹתָהּ עֲצָה – שגם עמו התייעץ

הרחמים ומדת הדין, שמצד אחד ריבוי המאמרות ממשיך על הרשעים את מדת הדין, שהרי מחמת כן הם נענשים יותר על העבירות שבידם. ומצד שני ריבוי המאמרות ממשיך על הצדיקים את מדת הרחמים, שהרי שכרם מתרבה מחמת כן.

ראוי ליתרו לקבל שכרו על שברח מעצת פרעה היפך מהעונש ליועציו

וּמַעֲתָהּ, עֲכָשִׁיו שֶׁהִקְבִּי נִפְרַע מִפְּרַעַה²¹, וּמֵאִיּוֹב וּבִלְעָם – הַעֲנִישׂ אוֹתָם עַל רִשְׁעָתָם, מִפְּנֵי שֶׁהֵם הָיוּ בְּאוֹתָהּ הַעֲצָה שֶׁל הַשְּׁלֵכַת יִלְדֵי יִשְׂרָאֵל הַזְּכָרִים לִיאֹר, שֶׁפְּרַעַה נִטַּל מֵהֶם עֲצָה מַה לַעֲשׂוֹת בְּעַם

ציונים ומקורות

והקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, היינו דכתיב (בראשית ב, ד), 'ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים', וזה הטעם מספיק לכולם, ע"כ. ועל פי דבריו יש לומר, שלכן נאמר 'ויאמר אלקים', שהוא לשון המורה על סמיכות מדת הדין למדת הרחמים, ללמד שהקב"ה שיתף את מדת הרחמים למדת הדין כדי שיוכל העולם להתקיים. ומצינו גם להאלישיך במקום אחר (בראשית כא, א), שדרש את הסמיכות בין תיבת 'ויאמר' לשם 'אלקים', וז"ל, והנה כשנאמר לו על ידי שם 'אלקים' שהוא מידת הדין, נאמר לשון 'אמירה', שהוא לשון חיבה, כאומרו (בראשית יז, טו-טז) 'ויאמר אלקים וכו' וגם נתתי ממנה לך בן וכו', ואין זה כי אם שהדין נהפך לרחמים. לד. לשון הגמרא, 'ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל' (שמות א, ט), תנא, הוא [פרעה] התחיל בעצה תחילה, לפיכך לקה תחילה, הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב 'ויאמר אל עמו', לפיכך לקה תחילה, כדכתיב (שמות ז, כט) 'זבחה ובעמך ובכל עבדיך' וכו'. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה, בלעם ואיוב ויתרו, בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורין, יתרו שברח, זכו מבני

ליאבד עם מצריים, ע"כ. וגם בגמרא (ברכות ס, ב) משמע, ששם 'אלוקים' מורה על מדת הדין, שז"ל, חייב אדם לברך [על הרעה כשם שמברך על הטובה] וכו', רבי שמואל בר נחמני אמר, מהכא (תהלים נו, יא) 'בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר', 'בה' אהלל דבר' זו מדה טובה, באלקים אהלל דבר זו מדת פורענות, ע"כ. ובזוהר (ח"ג י"א, ב) איתא, חמשה, 'אלקים' ובכל אתר [בכל מקום] הוא גבורה. לג. רבינו מחדש, שסמיכות תיבת 'ויאמר' שמורה על מדת הרחמים, לשם 'אלקים' שמורה על מדת הדין, באה ללמד, שבעשרת המאמרות היו משותפות מדת הדין ומדת הרחמים, דהיינו מדת הדין לרשעים, ומדת הרחמים לצדיקים, כפי ששינוי באבות. ונראה לפרש עוד סמיכות זו, על פי מה שכתב הרא"ם (שמות ו, ב) ז"ל, זה השם [אלקים] מדת הדין הוא, ונהפך למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים וכו', וזה בעצמו נשיב, במה שלא דרשו כלום גבי 'ויאמר אלקים יהי רקיע', וכל שאר המאמרות, שסמכו על מה שדרשו במלת 'אלקים' שבפסוק הראשון (בראשית א, א), ולא נאמר 'ברא ה'', שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, וראה שאינו מתקיים,

אֲנִי הוּא שְׁאֲמַרְתִּי וְהָיָה הָעוֹלָם, אֲנִי הוּא הַמְּקַרֵּב, כְּלוּמַר, שְׁצִוִּיתִי לְהוֹדִיעַ לְגַר

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

הָעוֹלָם - שְׁבֵרָאֵתִי אֶת הָעוֹלָם בְּעֶשְׂרָה
'מֵאֲמֵרוֹת' - בְּלִשׁוֹן רַכָּה, הַמְרַמֶּזֶת עַל
מֵדַת הַרְחָמִים, כְּדֵי לִתֵּן שֹׂכֵר טוֹב
לְצַדִּיקִים שֶׁבִמְעֻשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים הֵם
מְקִיָּמִים אֶת הָעוֹלָם, שְׁנִבְרָא בְּעֶשְׂרָה
'מֵאֲמֵרוֹת' אֱלוֹ. וְעַל כֵּן, אֲנִי חִפֵּץ עֵתָה
לְשֵׁלֵם שֹׂכֵר טוֹב לִיתְרוֹ עַל שְׁבֵרָח מְעַצֵּת
פְּרַעָה, וְהַשֹּׂכֵר הוּא שֶׁתְּקַבְּלוּ וְתִגִּירְנוּ²⁹.
וְעוֹד³⁰, שְׁאֲנִי הוּא הַמְּקַרֵּב אֶת הָאֲנָשִׁים אֶל

פְּרַעָה, וְלִפִּי שְׁלֵא הַסִּכִּים יִתְרוֹ לְכֹלֹת אֶת
יִשְׂרָאֵל, וּפְחָד שְׁמֵא יִהְיֶה פְּרַעָה, בְּרַח מִפְּנֵי
לְמַדִּינָ. וְהַשֹּׂכֵר הַטּוֹב שֶׁבִיקֶשׁ הַקֶּב"ה לִתֵּן
לִיתְרוֹ, הוּא שְׁמֵשָׁה רַבִּינוּ יִקְרַבְנוּ וַיִּכְבְּדוּנוּ,
וְגַם יִגִּירְנוּ וַיִּכְנִיסוּ אֶל תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׂכִינָה³¹.

הַקֶּב"ה בִּיאֵר לְמֹשֶׁה טַעְמִים שׁוֹנִים שִׁישׁ לוֹ
לְגִירָא אֶת יִתְרוֹ

וְזֶהוּ הַבִּיאֹר שֶׁל דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ הַנ"ל,
שְׁאֲמַר הַקֶּב"ה, אֲנִי הוּא שְׁאֲמַרְתִּי וְהָיָה

צִוּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

בּוֹדָאֵי שֶׁהוּא נוֹתֵן שֹׂכֵר לְצַדִּיקִים שְׁלֵא עֲשׂוּ אֶת אוֹתָהּ
הַעֲבִירָה. וְמֵה שֶׁהַקְּדִים רַבְּנוּ לְבִאֵר אֶת עֵינֵי הַעֲשֵׂרָה
מֵאֲמֵרוֹת, הֵינְנוּ לְצוֹרֵךְ בִּיאֹרוֹ בְּדַקְרוֹק לִשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ,
לְהֵלֵךְ. מ. וְכַמְשֻׁמְעוֹת הַמְּשֻׁנָה בְּאֲבוֹת, שֶׁכַּנְגַּד
הָעוֹנֵשׁ הַמְּרוּבָה לְרִשְׁעִים עַל שֶׁקִּלְקְלוּ הָעוֹלָם שְׁנִבְרָא
בְּעֶשְׂרָה מֵאֲמֵרוֹת, יֵשׁ לִיתֵן שֹׂכֵר מְרוּבָה לְצַדִּיקִים.
וּמְבוּאָר מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ שֶׁהֵם תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה, וְכַנְגַּד
הָעוֹנֵשׁ הַנִּיתֵן לְרִשְׁעִים, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן יֵשׁ לְשֵׁלֵם שֹׂכֵר
טוֹב לְצַדִּיקִים. וְרֵאָה עוֹד מִשְׁכ"כ בְּהַעֲרָה קוֹדְמַת.
מֵא. וְבִזָּה מוֹבֵן הַשִּׁיכּוֹת בֵּין 'אֲנִי הוּא שְׁאֲמַרְתִּי וְהָיָה
הָעוֹלָם', לְבֵינן בְּקֶשֶׁת הַקֶּב"ה מִמֹּשֶׁה יִגִּירָא אֶת יִתְרוֹ.
וְכַמוֹ כֵּן מוֹבֵן בְּזָה, לְמֵה לֹא אָמַר לוֹ הַקֶּב"ה
בְּפִשְׁטוּת 'אֲנִי הוּא שְׁבֵרָאֵתִי אֶת הָעוֹלָם', אֶלֶּא דַּדְּקָ
לוֹמַר לוֹ 'אֲנִי הוּא שְׁאֲמַרְתִּי וְהָיָה הָעוֹלָם', שׁוֹזֵה כְּדֵי
לְהוֹרוֹת לוֹ עַל מֵדַת הַרְחָמִים וְתִשְׁלוֹם שֹׂכֵר טוֹב
לְצַדִּיקִים. מֵב. נִרְאָה שֶׁכֵּן כּוֹנֵת רַבִּינוּ,
שֶׁהַקֶּב"ה אָמַר לְמֹשֶׁה, אֲנִי חִפֵּץ שְׁתִּגִּירָא אֶת יִתְרוֹ, כְּדֵי
שֶׁבִּכְךָ יִשׁוּלֵם לוֹ שֹׂכֵרוֹ הַטּוֹב עַל מֵה שְׁבֵרָח מְעַצֵּת
פְּרַעָה, שֶׁהָרִי בְּשִׁבְלֵי זֶה אֲנִי אֲמַרְתִּי וְהָיָה הָעוֹלָם, עַל
יְדֵי הָעֲשֵׂרָה מֵאֲמֵרוֹת, לְשׁוֹן 'אֲמִירָה' מוֹרָה עַל
הַנְּהַגַּת מֵדַת הַרְחָמִים לְצַדִּיקִים, שֶׁעַל יְדֵי מֵדָה זֹאת
יִשׁוּלֵם שְׂכָרָם. וְאַל תַּחְשׁוּשׁ לְגִירָא, כְּמוֹ שֶׁאֵת כָּל
הַגְּרִים מְנַסִּים לְרַחֵק, עַל יְדֵי שְׁמוֹדִיעִים לְהֵם מְקַצֵּת
מִצְוֹת חֲמוּרוֹת וְעוֹנֵשִׁים, לְפִי שְׁאֲדַרְבָּה, 'אֲנִי הוּא
הַמְּקַרֵּב וְלֹא מְרַחֵק, וְאִינִי חִפֵּץ שִׁתְּרַחֵקוּ הַגְּרִים,
שֶׁעַל כֵּן צִוִּיתִי שְׁלֵא לְהַרְבּוֹת עֲלֵיהֶם בְּהַגְּדַת הָעוֹנֵשִׁים
שֶׁל הַמִּצְוֹת. וְגַם אֶל תַּחְשׁוּשׁ מִלְּגִירָא, מִפְּנֵי שְׁאוּלֵי
אֵינן כּוֹנֵתוֹ לְשֵׁם שְׁמִים, אֶלֶּא כְּדֵי לְזַכּוֹת לְכַבּוֹד

בְּנֵי שִׁישְׁבוּ בְּלִשְׁכַּת הַגִּיתָה. לְה. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
(שְׁמוֹת א, ט-י), 'וַיֹּאמֶר [פְּרַעָה] אֶל עַמּוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ. הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה
וְהִיָּה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שׁוֹנְאִינוּ
וְנִלְחַם בָּנוּ וְעֵלָה מִן הָאָרֶץ'. לו. כְּמוֹ שְׁדַרְשׁוּ
(סוֹטָה שם) מִהַפְּסוֹק (שְׁמוֹת ז, כט), 'וְיִבְכַּה וְבַעֲמֵךְ
וּבְכָל עַבְדֶּיךָ יַעֲלוּ הַצִּפְרָדְעִים, שֶׁמִּתְחִילָה עֲלוּ
הַצִּפְרָדְעִים אֲצֵל פְּרַעָה [וְיִבְכַּה]', וְרַק אֲחֵר מִכֵּן עֲלוּ
אֲצֵל עַבְדָּיו. וְכֵן בְּשֵׁאֵר הַמְּכוֹת. לו. כְּמוֹ שְׁנִאֲמַר
(בְּמִדְבָר לֹא, ח) 'זֹאת בְּלַעַם בֶּן בְּעוֹר הַרְגוּ בַחֲרִב'.
לְה. לְכַאֲוֵרָה קֶשֶׁה, שְׁרַבִּינוּ כּוֹתֵב, וּמַעֲתָה שְׁנַפְרַע
מִפְּרַעָה מֵאִיּוֹב וּמְבַלַּעַם, וְאִילוֹ בְּאֲמַת בְּלַעַם לֹא נִהְרַג
אֶז עַדִּיין, רַק אֲחֵר זְמַן רַב בְּמִלְחַמַת מִדִּין. וְאוּלַי
כּוֹנֵת רַבִּינוּ, שֶׁבִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּבֵד נִגְוֵר עַל בְּלַעַם
לְהִיּוֹת נִהְרַג לְבִסְפוֹךְ. לְט. הֵינְנוּ שְׁמַדְבְּרֵי הַמְּשֻׁנָה
לְמַדְנוּ שְׁגוּדֵל הָעוֹנֵשׁ וְהַשֹּׂכֵר בְּאִים חֲמַת הָעֲשֵׂרָה
מֵאֲמֵרוֹת שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם, מִמִּילָא יֵשׁ לְהִבִּין שְׁכִפֵי גוּדֵל
הָעוֹנֵשׁ שֶׁמְקַבְּלִים עַל הַעֲבִירָה, כֵּךְ יֵשׁ לִיתֵן שֹׂכֵר לְמִי
שְׁנִמְנַע וְלֹא עֲשֵׂה אֶת הַעֲבִירָה אֶף שְׁבֵאֲתָה לִידוֹ, וְלִכְךָ
בַּעַת הַשְּׁעִנִּישׁ הַשִּׁי"ת אֶת פְּרַעָה וְיִוַּעֲצִיו, הוֹכְרַח גַּם
לִיתֵן שֹׂכֵר לִיתְרוֹ שְׁנִמְנַע מִן הַעֲבִירָה, שֶׁהָרִי תְלוּיִים זֶה
בְּזָה, וְכַשְׁמוֹדֵק לְמִי שֶׁעֲשֵׂה הַעֲבִירָה וְלֹא קִיָּים אֶת
הָעוֹלָם, רְאוּי בְּאוֹתוֹ הָעַת לִיתֵן שֹׂכֵר לְמִי שֶׁקִּיָּים
הָעוֹלָם. וְאִמְנָם יִתְכֵן שְׁמֵה שְׁכַתְּב רַבְּנוּ שְׁכִפֵי הַשְּׁעִנִּישׁ
אֶת פְּרַעָה וּבְלַעַם הוֹכְרַח לִיתֵן שֹׂכֵר לִיתְרוֹ וְכו', אִינוּ
חֲמַת דְּבָרֵי הַקְּוֹדְמִים בְּטַעַם הַמְּשֻׁנָה שֶׁבְּעֶשְׂרָה
מֵאֲמֵרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, אֶלֶּא דְּבָרֵי כֵּאֵן הֵם בְּפִשְׁטוּת
וּמְסֻבְרָא שֶׁכְּשִׁהוּא מְעִנִּישׁ לְרִשְׁעִים עַל הַעֲבִירָה,

מְצוֹת קְלוֹת, כְּדִי לְמַשֵּׁךְ אֶת לְבֹ. וְצוֹיֹתֵי אֵף לֹמֵר מְצוֹת חֲמוּרוֹת, אֲכָל אֵין שְׂבָא אֲצֻלָּךְ, לְשֵׁם שְׁמַיִם הוּא בָּא, מְרַבֵּין עָלָיו, וְזֶהוּ 'וְלֹא מְרַחֵק'. אָדָם זֶה

זרע שמשון המבואר

וְזֶהוּ מֵה שִׁכְנֵהּ לְמֹשֶׁה וְאָמַר, אֲנִי הוּא הַמְקַרֵב אֶת הָאֲנָשִׁים אֵלַי, עַל יַד הַגְּדַת הַמְצוֹת הַקְלוֹת, וְלֹא מְרַחֵק אוֹתָם מִמֶּנִּי, שְׂאִינִי רוֹצֵה שִׁירְכּוּ לִסְפֵר הַלְּבָאִים לְהַתְגַּיֵּר, עַל הַחֲמוּרוֹת וְהַעוֹנְשִׁים שֶׁל הַמְצוֹת.

עוֹד הוֹסִיף הַשִּׁי"ת לֹמֵר לְמֹשֶׁה, שְׂאָדָם זֶה - יִתְרוֹ, שְׂבָא אֲצֻלָּךְ כְּדִי לְהַתְגַּיֵּר, אֲנִי מְכִיר בּוֹ, שְׂאִינִי בֹא לְהַתְגַּיֵּר כְּדִי לִזְכּוֹת לְכַבּוֹד וְלַגְּדוּלָה, אֲלֵא לְשֵׁם שְׁמַיִם הוּא בָּא לְהַתְגַּיֵּר²⁰, כְּתֹרֵץ הַתּוֹסְפוֹת

תַּחַת כִּנְפֵי הַשְּׂכִינָה, כְּלֹמֵר שְׂצוֹיֹתֵי בַתּוֹרָה לְהוֹדִיעַ לְגֵר - לְמִי שְׂבָא לְהַתְגַּיֵּר, מְצוֹת קְלוֹת כְּדִי לְמַשֵּׁךְ אֶת לְבֹ שִׁירְצָה לְהַתְגַּיֵּר, וְלַחֲסוֹת תַּחַת כִּנְפֵי הַשְּׂכִינָה²⁰, וְצוֹיֹתֵי אֵף לֹמֵר לוֹ מִקְצַת מְצוֹת חֲמוּרוֹת, שְׂאֵם יִשְׁמַע אוֹתָם אֲפֶשֶׁר שִׁיפְרוֹשׁ וְלֹא יִתְגַּיֵּר. אֲכָל מְכַל מְקוֹם, צוֹיֹתֵי גַם כֵּן שְׂאֵין מְרַבֵּין עָלָיו - אֵין מְרַבִּים לְהַגִּיד לוֹ הַעוֹנְשִׁים שִׁיבּוֹאוּ עַל הַעוֹבְרִים עַל הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת, כְּדִי שְׂלֵא יִפְרוֹשׁ מִלְּהַתְגַּיֵּר, וְיִתְרַחֵק מֵעַם יִשְׂרָאֵל.

ציונים ומקורות

אלא משום שלחן מלכים וכו'. וקא משמע לן קרא, דאף שהיו ישראל באותו שעה בגדולתן, אפילו הכי קבלו את יתרו, כיון שהיה שר, ולית ביה משום שלחן מלכים, ע"כ [ואולי יש להעמיס פירוש זה, גם בדברי רש"י (בפרשת יתרו, שם יח, ה) שכתב ז"ל, 'אל המדבר', אף אנו יודעין שבמדבר היו, אלא בשבחו של יתרו דיבר הכתוב, שהיה יושב בכבודו של עולם, ונדברו לבו לצאת אל המדבר, מקום תהו, לשמוע דברי תורה, ע"כ. והיינו שמתעם זה, אין לחשוש שמא רצה להתגייר משום שולחן מלכים, שהרי אדרבה, מקודם ישב יתרו בכבודו של עולם, ועזב את הכל והלך למדבר כדי לשמוע דברי תורה ולהתגייר. ואולי יש להוסיף עוד, שכיון שכבר מקודם לכן פירש לו מעבודה זרה, ומחמת כן נתנדה וירד מגדולתו, כמו שפירש רש"י (שמות ב, טז), וזה היה בזמן גלות מצרים, שישראל היו נתונים במצב של שפלות, ובעל כרחך לומר שפרישה זו מעבודה זרה היתה לשם שמים, אם כן היה בכך הוכחה, שגם מה שלבסוף נתגייר לגמרי, היה לשם שמים אף שאז כבר היו ישראל שרויים בכבוד ובגדולה]. וכן בפרדס יוסף (פרשת יתרו יח, א), הביא בשם ספר מכלל יופי (דף כח, ב) שעמד על כך, ופירש שמשם הריח ברוח קדשו שכונתו של יתרו היא לשם שמים, עיי"ש. ויש לציין גם למה שכתב האלישיך (שמות יח, א ד"ה או

ולגדולה שישראל שרויים בהם עכשיו, שהרי אני מכיר ביתרו שכל כוונתו היא לשם שמים. מג. רבינו מבאר, שמה כתוב במדרש, אני הוא המקרב ולא מרחק, הוא ענין כללי בכל הגרים, שגם את כל הגרים רצונו של הקב"ה הוא שיקרבו ולא ירחקו כמו שמבאר והולך. וזה דלא כמו שכתב בעין חנוך על המדרש (הו"ד בליקוטין שם), שהקב"ה אמר למשה, שאף שכל הגרים מצוה לרחקם מתחילה, מכל מקום, את יתרו לא ירחק כלל, אלא יקרבו מיד. מג. רבינו מבאר את המשך דברי המדרש, שהיה חשש שמשה רבינו לא ירצה לגייר את יתרו, מפני שישראל אחרי יציאת מצרים היו שרויים בגדולה וכבוד, והיו שוים אז לימי דוד ושלמה שלא קיבלו אז גרים. ועל כן אמר הקב"ה למשה, שאצל יתרו לא שייך חשש זה, לפי שהוא בא להתגייר לשם שמים. [ניתכן לומר, שאף שבודאי ידע משה שבכל הבאים להתגייר אין צריך להרבות ולומר להם את כל החומרות, מ"מ כאן חשש הקב"ה שמשם יאמר לו הכל כדי לדחות אותו, מחמת שאין מקבלים את הגרים שבאים בעת גדולתם של ישראל, וכפי שיבואר להלן]. וראה בהערה לעיל, שביאר כן ביפה תואר השלם. וראה כעין זה בפנים יפות (סוף פרשת בשלח ד"ה במדרש כהן מדין) שז"ל, והא לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה, מידי הוא טעמא

פְּתוּרֵי הַתּוֹסֵפוֹת, יֵשׁ לָךְ לְקַרְבוֹ וְלִמְשָׁךְ
אֶת לְבוֹ, וְלֹא לְהִרְבּוֹת עָלָיו חוֹמוֹת.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

גם יתרו חשש שיחשוב משה שבא להתגייר
בשביל כבוד

וּבָזָה – לפי מה שביארנו ענין דברי
הקב"ה למשה אודות ביאת יתרו
להתגייר, ושהוצרך לצוותו שיקרבנו, נִבְּיֵן
הַטַּעַם, בכוונת הכתוב במדרש (שמ"ר כו,
ב, הו"ד ברש"י שמות יח, ו)¹⁰, על הפסוק
הנ"ל, וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֹתֶנְךָ יִתְרוֹ
בְּאֵל אֱלֹהֶיךָ וְאֶשְׁתָּךְ וּשְׁנֵי בָנֶיךָ עִמָּךְ, שְׁשָׁלַח
יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, כשהיה בדרך
לבא אצלו במדבר, אִם אֵין אֶתָּה יוֹצֵא –

ביבמות, לענין הגוי שרצה להתגייר על
מנת שייעשה כהן גדול, שקיבלו הלל,
מפני שהיה בטוח שסופו להתגייר לשם
שמים¹¹, ולכן, מחמת כל הטעמים האלה,
יֵשׁ לָךְ לְקַרְבוֹ ליתרו, וְלִמְשָׁךְ אֶת לְבוֹ
לתורה, על ידי שתודיענו את המצוות
הקלות, כדי שירצה להתגייר, וְלֹא לְהִרְבּוֹת
עָלָיו חוֹמוֹת – להרבות לו בהגדת
העונשים ודקדוקי העונשים, שמקבלים
העוברים על התורה והמצוות, כדי שלא
יפרוש מלהתגייר, ויתרחק מעם ישראל¹².

ציונים ומקורות

אמר, שהעביר חרב חדה על בשרו [חתך את ערלתו
ומל עצמו לשם גירות], וכן משמע גם בעבודה זרה
(כד, א) שהקשו היאך קיבלו קרבנות מיתרו שהיה
גוי. אמנם, מדברי הרח"ו (שער הפסוקים בראשית
סימן ד עה"פ כי שבעתים), נראה לכאורה, שהתגייר
כבר במדין, שז"ל, והענין הוא יותר בביאור, כי
כאשר הרג את המצרי, ותיקן את נפש הרע של קין,
אז תכף נדבקה ונכנסה ביתרו, שהיה כומר לעבודה
זרה, ונתגייר וכפר בעבודה זרה, ובו ביום ברח משה
מפני פרעה, והלך למדין, ומצא ליתרו שכפר בעבודה
זרה, ונתגייר ביום שהמית הוא את המצרי, ואז התחיל
קין להתקן וכו'. ואולי גם לדברי הרח"ו, לא התגייר
אז בגירות גמורה להיות כישאל לכל דבר, אלא
שנהיה כגר תושב שכופר בעבודה זרה. וצ"ע.
מה. לשון התוספות הובא בשלימותו לעיל.
מו. ובדברי רבינו מבואר היטב כוונת המדרש
ומתיישבים כל הדקדוקים שבאריכות לשון המדרש,
שהקב"ה אמר למשה, אני הוא שבראתי את העולם
בעשרה מאורות, המורים על מדת הרהמים,
ותשלום שכר טוב לצדיקים. ולכן עלי לשלם שכר
טוב ליתרו, בשביל שברח מעצת פרעה. ועל כן אני
מבקש ממך, שתקרב ותגייר. ואל תחשוב שעליך
להשתדל שלא יתגייר, ותודיע לו כל חומר העונשים

יאמר פן) וז"ל, או יאמר, פן יאמר איש, אולי מה
שבא יתרו להתגייר, לא היה רק כי ראה את הערב
רב שנתגיירו, שהטיב ה' להם בהנצל בקריעת ים סוף
ובאר ומן, ועל כן נתן אל לבו להתגייר גם הוא. לזה
אמר, כי לא כן הוא, כי אם וישמע וכו' את כל אשר
עשה אלקים, כי לא בעד הערב רב היה, כי אם
למשה ולישראל עמו. והראיה, כי הנה כי הוציא ה'
את ישראל בלבד ממצרים. כי האחרים הם הערב
רב לא הוציאם הוא יתברך, כי אם שמעצמם יצאו,
כאומרו (שמות יב, לח) וגם ערב רב עלה אתם.
והוא גם כן מאמר משה לחותנו, למען יחזיק בזה,
ולא יתגייר על מה שהטיב ה' לגרים, כי אם את כל
אשר עשה אלקים היה על אודות ישראל. וכן כל
התלאה ויצילם ה', את ישראל עמו, ולא לערב רב.
ועם כל זה, שת לבו להתגייר, וודאי שהוא לשם
שמים. ראה בספר תפארת יהונתן (פרשת יתרו ד"ה
וישמע) ובספר חדות יעקב (להרב יעקב בן יהודה
יידל זצ"ל, שם) שביארו שהפסוק מייחסו שהוא כהן
מדין, להשמיענו שלא בא להתגייר בשביל לזכות
לגדולה. יש להעיר עוד, שמדברי רבינו וכל
המפרשים שהובאו כאן, מבואר שיתרו לא התגייר עד
שהגיע אצל משה במדבר, וכן משמע גם בגמרא
(סנהדרין צד, א) שדרשו ויחד יתרו רב ושמואל, רב

בְּגִין אֲשֶׁתְּךָ. וְאִם לֹא, בְּגִין שְׁנֵי בְּנֵיהֶ
 (שמו"ר כו, ב). וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ, שֶׁכֶּךָ שָׁלַח לוֹ
 יִתְרוֹ לְמִשְׁהָ, אִם אֵין אֶתְּהָ רוּצָה לְקַבְּלָנִי
 מִשׁוּם 'מִי גַר אֶתְּךָ' וְכוּ', וְאֵין אֶתְּהָ
 מֵאֲמִין לִי שְׁאֲנִי בֹא לְשֵׁם שְׁמַיִם, צֵא בְּגִין
 אֲשֶׁתְּךָ, שְׁגַרְהָ אֶתְּךָ בְּעֵנִיּוֹתְךָ. וְאִם אֵין
 אֶתְּהָ יוֹצֵא בְּגִין אֲשֶׁתְּךָ, שֶׁכֶּכֶר פְּרִשְׁתָּ
 מִמֶּנָּה, צֵא בְּגִין שְׁנֵי בְּנֵיהֶ.

זרע שמשון המבואר

שכתוב בפסוק 'מי גר אתך' וכו', וכנ"ל
 שמשם למדים, שאין מקבלים גרים בזמן
 שישראל שרויים בכבוד ובגדולה, ואין
 אֶתְּהָ מֵאֲמִין לִי שְׁאֲנִי בֹא לְהַתְּגִיר לְשֵׁם
 שְׁמַיִם, אלא אתה סבור שהנני רוצה
 להתגייר כדי לזכות לגדולה ולכבוד
 שישראל שרויים בהם, מכל מקום, צֵא
 בְּגִין אֲשֶׁתְּךָ וקבל את פניה וכבד אותה,
 שְׁהָרִי הִיא גְרָה אֶתְּךָ בְּעֵנִיּוֹתְךָ - שכבר
 התגיירה וגרה אתך, בזמן שאתה וישראל
 הייתם שרויים בעוני ובשפלות של גלות
 מצרים^ט, וְאִם אֵין אֶתְּהָ יוֹצֵא אֶף בְּגִין
 אֲשֶׁתְּךָ, ואינך חפץ לכבדה, לפי שֶׁכֶּכֶר
 פְּרִשְׁתָּ מִמֶּנָּה וגרשתה^י, מכל מקום, צֵא

אם אינך חפץ לצאת לקראתי בְּגִינִי -
 בגללי, כדי לקבל את פני, כשאגיע קרוב
 אליך, מכל מקום צֵא^ט בְּגִין - כדי לקבל
 את פני אֲשֶׁתְּךָ - צפורה בתי, שהיא באה
 אתי, וְאִם לֹא - שאינך חפץ לצאת אף
 לכבוד אשתך, צֵא בְּגִין שְׁנֵי בְּנֵיהֶ - גרשון
 ואליעזר, שהם בניך. ומשמע שיש סיבה
 שאפשר שיתרו או צפורה אינם ראויים
 שיצא משה לקראתם. וצריך ביאור, מפני
 מה עלה בדעתו של יתרו שלא ירצה משה
 לצאת לקראתו ולקראת צפורה אשתו.

וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ, שֶׁכֶּךָ שָׁלַח לוֹ יִתְרוֹ לְמִשְׁהָ,
 אִם אֵין אֶתְּהָ רוּצָה לְקַבְּלָנִי, וְלִגְיִירָנִי, מִשׁוּם

ציונים ומקורות

בניה. [ניצויין, שדברי רבינו כאן הם בביאור דעת
 הסוברים במדרש, שיתרו שלח למשה 'אני חותנך
 יתרו בא אליך', ודבריו לעיל הם בביאור הדעה
 במדרש הסוברת שהקב"ה אמר למשה 'חותנך יתרו
 בא' וגו']. מה. בשפתי חכמים (שם) ביאר טעם
 דרשה זאת, משום שאם לא כן היה לו לפסוק לומר
 'אני חותנך יתרו ואשתך וגו' באים אליך, ולמה
 הפסיק בין יתרו ואשתך וגו', ולכן דרשו שכך אמר
 לו, אני בא אליך וצא בגיני, ואם אין אתה וכו'. ועוד
 פירש, שהמדרש דרש כן מלשון 'אני'. וראה עוד
 בפירוש הרא"ם, וביפה תואר השלם (ב"ר שם ד"ה
 ואם). מט. מבואר מדברי רבינו, שצפורה
 התגיירה כשבאה להנשא למשה. וכן כתב בפירוש ר'
 חיים פלטיאל (במדבר כה, ו). וראה בזה בסנהדרין
 (פב, א) גור אריה (שמות יח, ו) ברית שלום (פרשת
 בהעלותך ד"ה ותדבר מרים) פנים יפות (שמות ב,
 כא). ג. במכילתא (פרשתנו מסכתא דעמלק

של המצוות הנוהגים בישראל, אלא כמו שאני צויתי
 שלא להרבות לגרים בהגדת חומר העונשים, שאיני
 חפץ לרחקם, אלא צויתי לקרבם, על ידי שיגידו להם
 את המצוות הקלות [וכזה מבואר כפל הלשון 'אני
 הוא המקרב, ולא מרחק', ש'מקרב' היינו על ידי
 הגדת המצוות הקלות, 'ולא מרחק' היינו שצויתי
 שלא להרבות בהגדת העונשים], אף אתה תקרבנו
 ותגיירנו. ואם הטעם שאתה חושש לגיירו הוא,
 מחמת שאפשר שאינו בא לשם שמים, ובא רק מחמת
 גדלותן של ישראל, הנני מעיד עליו שבא לשם שמים.
 מז. לשון המדרש, רבי יהושע אומר, שלח לו ביד
 שליח. רבי אליעזר אומר, שלח לו אגרת, ואמר עשה
 בגיני, ואם אין אתה עושה בגיני, עשה בגין אשתך,
 ואם אין אתה עושה בגינה, עשה בגין בניך, ע"כ.
 ולשון רבינו יותר קרוב ללשון רש"י, שז"ל, 'אני
 חותנך יתרו וגו', אם אין אתה יוצא בגיני, צא בגין
 אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך, צא בגין שני

וַיִּתְּרוּ שְׁלֹא בָּא אֶצֶל מֹשֶׁה, אֶפְשָׁר שְׁהַטַּעַם הוּא, מִשּׁוּם דְּגִרְסִינָן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּכֻלָּיִם (מ"ח), הַחִיל מִקֶּדֶשׁ מִמֶּנּוּ, שְׁאִין גּוֹיִים וּמִמָּאֵי מַת נִכְנְסִים לְשָׁם, ע"כ. וְאִסּוּר זֶה אֵינּוּ אֱלָא מִדְּרַבְנָנָן, דְּאִפְלוּ מַת עֲצָמוּ מִתָּר בְּמַחְנֵה לְוִיָּה מִן

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

בְּיַיִן שְׁנֵי בְּנֵיהֶּ – שֶׁהֵם בְּנִיךְ, וְהֵם יִשְׂרָאֵלִים גְּמוּרִים, שֶׁהָרִי נִוְלְדוּ לָךְ לְאַחַר שֶׁאַשְׁתָּךְ צְפוּרָה כִּכְר הַתְּגִיירָה.

יתרו החמיר שלא להכנס במחנה לוייה לפני שהתגייר

וְאֶפְשָׁר לְתַרְץ שְׁהַטַּעַם הוּא, מִשּׁוּם מַה דְּגִרְסִינָן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּכֻלָּיִם (מ"ח), הַחִיל²¹ – שֶׁטַח בְּהַר הַבַּיִת, הַנִּמְצָא בֵּין הַסּוּרְגֵי – [מִחִיצָה הַמִּקְפֵּת בְּרַחוּק עֶשֶׂר אַמּוֹת מִחוּץ לְחֻמַּת הָעֶזְרָה²²] לְחֻמַּת הָעֶזְרָה, וּרְחִיבוּ עֶשֶׂר אַמּוֹת, מִקֶּדֶשׁ מִמֶּנּוּ – יוֹתֵר מִקְדוּשַׁת הַר הַבַּיִת, שְׁאִין גּוֹיִים וּמִמָּאֵי מַת נִכְנְסִים לְשָׁם – הַגּוֹיִים, וּמִי שֶׁנִּשְׁמָא בַּמַּת, אֵינֵם רְשָׁאִים לְהִכְנֵס לְשָׁם, ע"כ. וְאִסּוּר כְּנִיסָה זֶה אֵינּוּ אֱלָא מִדְּרַבְנָנָן²³, דְּאִפְלוּ – שֶׁהָרִי אִף הֵמָּה עֲצָמוּ מִתָּר שִׁיחֵיה בְּמַחְנֵה

עֵתָה נִבְאָר הַטַּעַם שִׁיתְרוּ בִּיקֶשׁ מִמֶּשֶׁה שִׁיצָא לְקִרְאָתוֹ, וַיִּתְּרוּ שְׁלֹא בָּא אֶצֶל מֹשֶׁה, אֲלֵא בִּיקֶשׁ מִמֶּשֶׁה שִׁיצָא לְקִרְאָתוֹ, כְּמִבּוּאָר מִלְשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ הַנ"ל 'אִם אֵין אַתָּה יוֹצֵא בְּגִינִי וְכוּ', שֶׁמִּשְׁמַע מִכְּךָ שִׁיתְרוּ הַבֵּינִי, שְׁגַם אִם אֲכֵן יִרְצֵה מִשֶׁה לְקַבְּלוֹ, מִכֹּל מִקוֹם, הוּא לֹא יִבּוּא אֶל מִשֶׁה לְתוֹךְ הַמַּחְנֵה, אֲלֵא מִשֶׁה יִצָּא לְקִרְאָתוֹ אֶל

צִיּוּנִים וּמִקּוּרֹת

הַמִּשְׁנָה, לְפָנִים מִן הַחוּמָה מְקוּדֵשׁ מֵהֶם שְׁאוּכֵלִים שֶׁם קִדְשִׁים קֵלִים וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי, הַר הַבַּיִת מְקוּדֵשׁ מִמֶּנּוּ שְׁאִין זִבְעִים וְזִבּוֹת נְדוֹת וְיִוְלָדוֹת נִכְנְסִים לְשָׁם, הַחִיל מְקוּדֵשׁ מִמֶּנּוּ שְׁאִין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְטִמָּא מַת נִכְנְסִים לְשָׁם. גַּג מַחִיצַת הַסּוּרְגֵי מִשְׁמַשֵּׁת לְסִימָן, שְׁאִין נִכְרִי וְטִמָּא מַת רְשָׁאִין לְכַנּוֹס מִשֶׁם וְלַהֲלֵךְ. וְקִרְוִיָּה סוּרְגֵי, עַל שֶׁם שְׁעִשׂוּיָה מִקְרָשִׁים אֲרוּכִים הַמּוּרְכָבִים בְּאַלְכֶסֶן זֶה עַל גִּבּ זֶה, וְהִיא מְלֵאָה נִקְבִים כְּמִטָּה מְסוּרְגָת. ע"פ תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל (מְדוֹת פ"ב מ"ג יִכֵּן אוֹת יז). נִד. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא (זְבַחִים קטז, ב), תְּנִיא, כֶּשֶׁם שֶׁמַּחְנֵה בְּמַדְבָּר, כֶּךָ מַחְנֵה בִירוּשָׁלַיִם, מִירוּשָׁלַיִם לְהַר הַבַּיִת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, מִהַר הַבַּיִת לְשַׁעַר נִקְנֹר [אַחַד מִשְׁעָרֵי הָעֶזְרָה] מַחְנֵה לְוִיָּה, מִכָּאֵן וְאֵילָךְ מַחְנֵה שְׁכִינָה, וְהֵן הֵן קְלַעִים שְׁבַמְדָּבָר וְכוּ', תְּנִיא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִי יוֹחָאֵי אֹמְרִי, עוֹד אַחֲרַת הַיְהִיָּה, חִיל עֶזְרָת נְשִׁים הִיא, וְלֹא הִיוּ עוֹנְשֵׁין עֲלֶיהָ, ע"כ. וְכֵן מְפּוּרֵשׁ בְּתוֹסַפְתָּא (כָּלִים פ"א ה"ח) ז"ל, טִמָּא מַת נִכְנְסֵי לְהַר הַבַּיִת, וְלֹא טִמָּא מַת בְּלִבְד אִמְרוּ, אֲלֵא אִפְּלוּ מַת

פְּרֶשָׁה א ד"ה וַיִּקַּח יִתְרוֹ), נִחְלַקוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדַעִי, אִם מַה שֶׁנִּשְׁמָר 'אַחַר שִׁלּוּחִיהָ', הֵינִינוּ שֶׁמִּשֶׁה שִׁילַח אֹתָהּ בְּגִט, אוֹ שֶׁרַק שִׁילַח אֹתָהּ בְּמִאֲמַר שֶׁתֵּלַךְ לְבֵית אֲבִיהָ עַד שִׁיגְמַר הַגְּלוּת, וְלֹא תַחֲזוֹר עִם מִשֶׁה לְמִצְרַיִם כְּדִי שֶׁלֹּא תִצְטַרֵּךְ לְהִצְטַעַר עִם יִשְׂרָאֵל בְּגִלוּתָהּ. וְמַה שֶׁרַבִּינוּ כָּתַב לְפָרֶשׁ בְּחִשְׁשׁוֹ שֶׁל יִתְרוֹ, שְׁאוּלֵי לֹא יִרְצֵה מִשֶׁה לְצִאֵת לְקִרְאָת אִשְׁתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁכִּכְר פִּירֵשׁ מִמֶּנּוּ, עוֹלָה יִפֶּה כְּדַעַת הַסּוּבֵר שֶׁגִּירָשָׁה, שִׁזְאֵת הִיא סִיבָה שֶׁלֹּא יִרְצֵה לְצִאֵת וּלְקַבֵּל אֶת פְּנִיָּה. שְׁאִם כְּדַעַת הַסּוּבֵר שֶׁרַק פִּירֵשׁ מִמֶּנּוּ כְּדִי שֶׁלֹּא תִצְטַעַר בְּגִלוּת מִצְרַיִם, אֲבָל בְּאַמַּת עֲדִיין הִיָּתָה אִשְׁתּוֹ, הָרִי לֹא הִיָּתָה כִּכְךָ סִיבָה שֶׁלֹּא יִרְצֵה לְצִאֵת לְקִרְאָתָהּ וּלְקַבֵּל אֶת פְּנִיָּה. נֵא. יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁנִּכְלַל בְּקוּשִׁית רַבִּינוּ גַם הִיאךְ הִטְרִיחַ יִתְרוֹ אֶת מִשֶׁה לְצִאֵת לְקִרְאָתוֹ, שֶׁהָרִי מִשֶׁה הִיָּה מֶלֶךְ, כְּמוֹ שִׁיבּוּאָר בְּסִמּוּךְ, וּמֶלֶךְ שֶׁמַּחֲל עַל כְּבוֹדוֹ אֵין כְּבוֹדוֹ מַחּוּל, וְאִם כֵּן, הִיָּה לוֹ לִיתְרוֹ לְהִכְנֵס אֶל מִשֶׁה לְמַחְנֵהוּ, וְכִפִּי שִׁיּוּבָא בְּסִמּוּךְ בְּשֶׁם הַפְּנִים יִפּוֹת שֶׁהִקְשָׁה כֵּן. נִב. לְשׁוֹן

הַתּוֹרָה (פסחים סו, א). וְהַחִיל הוּא מַחְנֶה לְוִיָּה (ראה זבחים קטז, ב), וּמִשָּׁה הָיָה לְוִי, וְיִתְרוֹ הָיָה מַחְמִיר עַל עֲצֻמוֹ קֶדֶם שְׁנַתְּנִיר, שְׁלֹא לְבֹא אֶצֶל מִשָּׁה.

וְאַתָּה עַל פִּי שְׂרָאָה יִתְרוֹ, שֶׁכָּבֵד קָבַל מִשָּׁה הָעֶרֶב רַב, וְאִם כֵּן, מֵאֵי סֶלְקָא דְעֵתִיָּה, שֶׁשָּׁלַח לוֹ, אִם אֵין אַתָּה יוֹצֵא בְּגִינִי, צֵא בְּגִין אֲשַׁתְּךָ וְכוּ'.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

שמים. וְיֵשׁ לְהוֹסִיף בִּיאור בּוֹזֵה, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׂרָאָה יִתְרוֹ, שֶׁכָּבֵד קָבַל מִשָּׁה אֶת הָעֶרֶב רַב – תַּעְרוּבוֹת שֶׁל גּוֹיִם שֶׁהַתְּגִירוֹ בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יב, לח) וְגַם עֶרֶב רַב עָלָה אִתָּם^{טז}, וְאִם כֵּן קִשָּׁה, מֵאֵי סֶלְקָא דְעֵתִיָּה – לְמָה עֲלָתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל יִתְרוֹ, לְחֹשׁוֹשׁ שֶׁלֹּא יִרְצֶה מִשָּׁה לְקַבְּלוֹ וּלְגִיירוֹ, שֶׁמַּחְמַת זֶה שָׁלַח לוֹ לֵאמֹר, אִם אֵין אַתָּה יוֹצֵא בְּגִינִי – לְפִי שְׁאִינְךָ רוֹצֶה לְגִיירוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁשׁ שְׁאִינִי בֹא לְהַתְּגִיר כְּדֵי לְזַכּוֹת לְכַבּוֹד וּלְגְדוּלָה שִׁישְׂרָאֵל שְׂרוּיִים בְּהֵם, וְלֹא לְשֵׁם שָׁמַיִם, צֵא בְּגִין אֲשַׁתְּךָ וְכוּ', וְהָרִי הִיָּה לוֹ לִיתְרוֹ

לְוִיָּה, מִן הַתּוֹרָה (פסחים סז, א)^{טז}, וְהַחִיל שֶׁהִיָּה בְּמַקְדָּשׁ הוּא מַחְנֶה לְוִיָּה^{טז}, כְּמוֹ שֶׁאֵר הַר הַבַּיִת עַד הַעֲזוּרָה, וּמִשָּׁה שֶׁהָיָה לְוִי, מְקוֹם חֲנִייתוֹ הִיָּה מַחְנֶה לְוִיָּה, וְיִתְרוֹ הָיָה מַחְמִיר עַל עֲצֻמוֹ כְּשֶׁהִיָּה עֲדִיין גּוֹי, קֶדֶם שְׁנַתְּנִיר^{טז}, שְׁלֹא לְבֹא אֶצֶל מִשָּׁה בְּמַחְנֶה לְוִיָּה, כְּפִי הַדִּין מְדֻרְבָּנֵן, אֵף שֶׁמֶן הַתּוֹרָה הִיָּה מוֹתֵר לוֹ לְהַכְנִס לְשֵׁם^{טז}.

הערב רב נתקבלו כשישראל עדיין לא היו שרויים בכבוד ובגדולה

ונחזור להענין שהתבאר לעיל, שיתרו חשש שמא משה רבינו לא ירצה לגיירו מפני שיחשש שאינו מתכוין לשם

ציזונים ומקורות

יתרו, כמבואר בסנהדרין (צד, א) וז"ל, ויחד יתרו וכו', רב אמר, שהעביר חרב חדה על בשרו [מל את עצמו והתגייר]. ושמואל אמר, שנעשה חדודים חדודים כל בשרו [שהצטער על מפלת מצרים]. אמר רב, היינו דאמרי אינשי, גיורא עד עשרה דרי לא תבוז ארמאי קמיה [נראה במהרש"א (ח"א ד"ה ויחד), שאין לגרוס אמר רב, היינו דאמרי אינשי וכו', שהרי רב דרש 'ויחד' מלשון מילה, ולא מלשון חדודין. אלא יש לגרוס 'אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי' וכו', ודברי רב פפא מתייחסים לדרשת שמואל שנעשה חדודים חדודים. ונראה משם, שגם לשמואל התגייר יתרו אז, שהרי על כן אמר רב פפא, גיורא, עד עשרה דרי לא תבוז ארמאי קמיה]. אמנם יש להקשות, שהרי כתוב (שמות יח, ז) 'ויצא משה לקראת חותנו וגו' ויבואו האהלה', ומשמע שיתרו נכנס עם משה לתוך אהלו, ופסוק זה כתוב לפני הפסוק 'ויחד יתרו', ומשמע שזה היה עוד לפני שהתגייר. אך ראה ילקוט שמעוני (שמות רמז רסח)

עצמו, שנאמר (שמות יג, יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו' עמו במחנה לוי. רבי שמעון אומר, החיל ועזרת נשים מעלה יתירה בבית העולמים, והטמאין שנכנסו לשם פטורין. נה. לשון הגמרא, טמא מת מותר ליכנס למחנה לוי, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת עצמו, שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו', עמו במחיצתו. נו. כמבואר בגמרא זבחים הנ"ל, שכל השטח שמהר הבית ועד שער נקנור, הוא מחנה לוי. נו. מה שכתב רבנו שיתרו 'החמיר' על עצמו, צ"ב, שלכאורה הלא זה דין גמור שאסור לגוים ליכנס שם, וממילא בודאי גם לא היו נותנים לו להיכנס. ונראה כוונתו, שאף על פי שאיסור כניסת גויים לחיל אינו אלא מדרבנן, ובזמן יתרו עדיין לא ניתקן איסור זה, מכל מקום, החמיר יתרו על עצמו לנהוג כן. ועוד יש לפרש, שגם מדרבנן אינו אסור להכנס בכל מחנה לוי אלא בחיל לבד, אמנם יתרו החמיר על עצמו שלא להכנס בכל מחנה לוי. נח. אמנם מיד לאחר מכן התגייר

יש לומר, ששֶׁשֶׁקֶבֶל מִשֶּׁה הָעֶרֶב רַב, כִּי הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּמִדְרָגָה
כִּי כָּד גְּדוּלָּה, שְׁעָדִין תִּיהָ לָהֶם מוֹרָא
שֶׁל הַמְצָרִיִּים, בְּדַכְתִּיב (שמות יד, ג) 'נִבְכִּים

זרע שמשון המבואר

לחשוב, שבודאי כמו שקיבל משה את הערב רב וגיירם, כך יקבל ויגייר גם אותו. ויש לומר, ששֶׁשֶׁקֶבֶל מִשֶּׁה את הערב רב שנתגיירו, היה הדבר ברור שלא באו

להתגייר לזכות לכבוד^פ, שהרי לא היו ישראל בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּמִדְרָגָה כִּי כָּד גְּדוּלָּה של כבוד וגדולה, שְׁעָדִין תִּיהָ לָהֶם מוֹרָא שֶׁל הַמְצָרִיִּים שרדפו אחריהם, בְּדַכְתִּיב

ציונים ומקורות

משום דסבירא להו דיתרו בא לאחר מתן תורה, ואי אפשר לומר שבא אלא כשירד משה מן ההר ב"ז בתמוז וכו', וכתוב בפרשת כי תשא (שם לג, ז) וְמִשֶׁה יָקַח אֶת הָאֵהָלָה וְנִטָּה לוֹ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, הָרִי שְׁבִית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל מִשֶׁה הָיָה מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְהֵינּוּ דַכְתִּיב זִיבָא הָאֵהָלָה, וְלֹא הָיָה יִתְרוֹ נֹכְסִים בַּמַּחֲנֶה יִשְׂרָאֵל עַד שְׁמַל וְנִתְגַּיֵּיר. וְהֵינּוּ דַכְתִּיב (שם יח, יב) זִיבָא אַהֲרֹן וְגו' עִם חוֹתֵן מִשֶׁה לְפָנָי הָאֱלֹקִים, וְלֹאֲחֵר מִלֵּה וְטַבִּילָה וְהִרְצִאת דַּמִּים, נֹכְסִים תּוֹךְ עֵנַן הַכְּבוֹד, וְהֵינּוּ 'לְפָנָי הָאֱלֹקִים'. נט. בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹר' מִב, ו) מְבֹאֵר, שֶׁמִּשֶׁה קִיבַל אוֹתָם וּז"ל, 'לֵךְ רֹד כִּי שַׁחַת עִמָּךְ' (שמות לב, ז), 'הַעַם' אֵין כְּתִיב כִּאֵין אֵלֶּא 'עִמָּךְ', אִמַר מִשֶׁה, רִבּוֹן הָעוֹלָם, מִנִּין הֵם עִמִּי, אִמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, עִמָּךְ הֵם, שְׁעַד שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם אִמַרְתִּי לָךְ (שמות ז, ד) 'וְהוֹצֵאתִי אֶת צְבָאוֹתֵי אֶת עַמִּי', אִמַרְתִּי לָךְ שֶׁלֹא לְעֶרֶב בְּהֵם עֶרֶב רַב, אֶתָּה שֶׁהָיִית עִנּוּי וְכֹשֶׁר, אִמַרְתִּי לִי לְעוֹלָם מִקְבִּלִים הַשְּׂבִיִּים, וְאֵנִי הֵייתִי יוֹדֵעַ מֵהֶם עֵתִידִין לְעִשׂוֹת, אִמַרְתִּי לָךְ לֹא, וְעִשִׂיתִי רְצוֹנְךָ וְכו'. וְרֹאֵה גַם בְּרִש"י (שמות לב, ז). ס. רִבְנוּ בִּיאָר כִּאֵין שֶׁמִּשֶׁה רִבִּינוּ הָיָה סְבוּר שֶׁהֵם בָּאוּ לְהִתְגַּיֵּיר לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּמִפְּנֵי כֵן גִּיִּירָם, וְלֹא חִשַׁשׁ בְּהֵם לְהָא דֹאֵין מִקְבִּלִים גְּרִים לִימּוֹת הַמִּשִּׁיחַ וְכו'. וְכִפִּי שֶׁחִשַׁשׁ אֲצֵל גִּירוֹת יִתְרוֹ, מִשּׁוּם שְׁעָדִין לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְרָגָה גְּדוּלָּה, אִוֹלָם לְפִי הָאֵמַת הֵם לֹא נִתְכוּוֹנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְכַדִּיאֵתָּ בּוֹזֵר (רע"ח ח"ג רעג, א), שֶׁהֶעֱרַב רַב לֹא נִתְגַּיֵּירוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְרֹאֵה עוֹד בּוֹז, בְּרַמְב"ם (איסורי ביאה פ"ג ה"ח), וְכַכֵּתָם פּוּ (על הַזּוֹהַר בְּרֵאשִׁית כד, ב) וְכַסְפֵּר הַלִּיקוּשִׁים (פְּרִשְׁתִּי כִי תִשָּׂא, בַּפְּסוּקֵי עִשִׂית הַעֲגָל).

שרדשו ויבואו האהלה, זה בית המדרש נוכח מפורש גם בתרגום יונתן, אך באבן עזרא פירש, שהוא 'אהלו של משה'. ויש לומר, שבית המדרש היה עומד מחוץ למחנה לויה, על כן נכנס יתרו לשם אף קודם שהתגייר. ובדומה לזה כתוב בפנים יפות שמובא להלן בסמוך, עיי"ש. ופירוש דומה לדברי רבינו, כתב בפנים יפות (פרשתנו יח, ו) וז"ל, ויש לפרש מה שאמר יתרו שיצא לקראתו, אף על גב שאמרו (כתובות יז, א) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, דכתיב (דברים יז, טו) 'שום תשים עליך מלך', ונהי שעדיין לא נצטוו כמו שכתבנו לקמן, מכל מקום, אין הדבר נכון שיתכבד יתרו בקלונו של משה. נראה שלא מפני כבודו אמר, אלא כל זמן שלא נתגייר, לא היה יכול לבוא אל מחנה ישראל, מפני ענן הכבוד שהיה מקיפם וכו', ולכך ביקש שיצא משה אצלו לגיירו, והיינו דאמר 'ואשתך ושני בניך', וכמו שכתבנו למעלה, דסבר יתרו שבטלה גירות צפורה, והוולדות הולכין אחריה, וכולן צריכין להתגייר, ואין יכולין לבוא אל תוך ענן הכבוד. אבל באמת, כיון שכבר נתגיירה צפורה, הבנים הולכין אחר הזכר, והיינו דכתיב (שמות יח, ז) 'ויצא משה לקראת חותנו', אבל אשתו ובניו באו אל תוך המחנה. ויש לומר, דהיינו דאמרו 'ויחד יתרו', שהעביר חרב חדה על בשרו דהיינו שנמול, אף דאמרו חז"ל (יבמות עב, א), שלא מלו ישראל בניהם במדבר, מפני שלא נשבה להן רוח צפונית מפני ענן הכבוד, אבל יתרו שהיה חוץ לענן הכבוד, נשבה לו רוח צפונית, והיינו דכתיב ויבואו האהלה, ואמרו חז"ל, זה בית המדרש, כדאיאתא בילקוט (יתרו, רמז רסח), היינו

הֵם בְּאֶרֶץ, 'וַיִּירָאוּ מְאֹד' (שם יד, י), וְאַחַר
כִּף בָּאָה עֲלֵיהֶם מַלְחָמַת עִמְלֶק, וְלֹא
הָיָה לָהֶם מִן לֶאֱכֹל.
וְהָיָה לָהֶם הַמֶּזֶן וְהַבָּאָר וְהַתּוֹרָה. וְסֻלְקָא

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

במדבר בקביעות בכל יום לֶאֱכֹל - לצורך
מאכלם, אלא אכלו משיירי הבצק
שהוציאו ממצרים, מט"ו בניסן עד ט"ו
באייר⁷⁰.

אָמְנָם בְּשֵׁבַע יִתְרוֹ אצל משה, כְּבָר רָאוּ
כולם את הַנֶּסֶם שֶׁל קְרִיעַת יַם סוּף, וּמַלְחָמַת
עִמְלֶק שֶׁנִּיצַחֹם יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ נֶס, וְהָיָה
לָהֶם הַמֶּזֶן - שִׁירַד לָהֶם בְּכָל יוֹם לִמְאֹכְלָם,
וְהַבָּאָר - שֶׁהוּצֵיא לָהֶם מִיָּם, וְהַתּוֹרָה
שֶׁנִּיתְּנָה בְּהַר סִינִי בְּקוֹלוֹת וּבִרְקִיעִים⁷⁰.

(שמות יד, ג)⁷⁰ וְאָמַר פְּרָעָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ - שִׁפְרָעָה חֶשֶׁב
שִׁישׂרָאֵל הֵם כְּלוּאִים בְּמַדְבָּר, וְאִינִם
יודעים היאך יצאו ממנו, ולכך רדף
אחריהם, 'וַיִּירָאוּ מְאֹד' - יִשְׂרָאֵל נִתְּיִירָאוּ
מֵאֹד מִהַמְּצִרִים (שם יד, י)⁷⁰, וְאַחַר כֵּף -
גַּם אַחֲרֵי שֶׁנִּיצְלוּ יִשְׂרָאֵל מִהַמְּצִרִים עַל
יְדֵי קְרִיעַת יַם סוּף, לֹא הָיוּ בְּמִנוּחָה
וּכְבוֹד, שֶׁבָּאָה עֲלֵיהֶם מַלְחָמַת עִמְלֶק⁷⁰,
וְעַדִּיין לֹא הָיָה לָהֶם מֶזֶן - שֶׁהָיָה יוֹרֵד לָהֶם

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

וַיֵּאֱפוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוּצֵאוּ מִמִּצְרַיִם, וְכֹאֵן
'בְּחַמְשָׁה עֶשֶׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ הַשָּׁנָיִם, בְּצִדּוֹ הוּא אוֹמֵר
(שם טז, ד) 'הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם'. רַבִּי שִׁילָא אוֹמֵר,
נִסְתַּפְקוּ הַיְמִנָה שְׁשִׁים וְאַחַת סְעוּדָה, ע"כ. וְאִף שְׁבוּרוֹ
הַדְּבַר, שֶׁמָּה שֶׁאֲכָלוּ כָּל כֶּךָ הִרְבָּה סְעוּדוֹת מְשִׁירֵי
הַבֶּצֶק הָיָה נֶס גְּדוֹל וְרָאוּ שֶׁתִּי כֶּהֵן פְּרֻשַׁת בֵּא ד"ה
וַיֵּאֱפוּ, מִכָּל מְקוֹם יֵשׁ לְיוֹמֵר, שֶׁלֹּא הָיָה זֶה נֶס מְפוֹרָס
לְכָל הָעוֹלָם, וְכָל כֶּן לֹא הָיָה ידוע לְגוֹיִם שִׁישׂרָאֵל הָיוּ
שְׂרוּיִים כְּבָר אִזּוֹ בְּכְבוֹד וּבְגִדּוּלָה. מָה שֶׁאֵין כֶּן כְּשִׁירַד
הַמֶּזֶן, שֶׁנֶּס זֶה הָיָה מְפוֹרָס בְּכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב
רש"י (שמות טז, כא) וּז"ל, הַנֶּשֶׂאֵר בְּשֶׁדָּה נִמוּחַ
וְנִעֲשָׂה נְחָלִים, וְשׁוֹתִין מִמֶּנּוּ אֵילִים וְצַבָּאִים, וְאוֹמוֹת
הָעוֹלָם צִדִּין מֵהֶם וְטוֹעֲמִין בָּהֶם טַעַם מֶן, וְיודעִין מָה
שֶׁבָּחֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְגַם מִתֵּן תּוֹרָה נִתְּפָרְסָם בְּכָל
הָעוֹלָם, כְּמִבּוּאָר בְּזִבְחִים (קטז, א), שֶׁכְּשֶׁנִּיתְּנָה תּוֹרָה
לְיִשְׂרָאֵל, הָיָה קוֹלוֹ הוֹלֵךְ מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, וְכָל
[מְלָכִין] עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אַחֲזָתֵן רַעְדָּה בְּהִיכְלִיָּהֶן, וְאִמְרוּ
שִׁירָה. סה. רַבִּינוּ מִבָּאָר כֵּאֵן כִּדְעַת הַסּוֹבֵר
(זִבְחִים קטז, א) שִׁיתְּרוּ בֵּא אֲצֵל מֹשֶׁה לְאַחַר מִתֵּן
תּוֹרָה. וּז"ל הַגְּמָרָא (שם), אֵיתְּמַר, בְּנֵי רַבִּי חֵיִיא וּרְבִי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, חָד אִמְר, יִתְרוֹ קוֹדֵם מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה.
וְחָד אִמְר, יִתְרוֹ אַחַר מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה, כְּתַנְאִי, וְיִשְׁמַע

סא. לְשׁוֹן הַפְּסוּקָא, וְאָמַר פְּרָעָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְכִּים
הֵם בְּאֶרֶץ סָגְר עֲלֵיהֶם הַמְּדָבָר. וְבַהֲמִשָּׁן הַפְּרֻשָּׁה
(פְּסוּקִים ד-י) וְיִחְזַקְתִּי אֶת לֵב פְּרָעָה וְיִדְרֹף אַחֲרֵיהֶם
וְגו', וַיִּגְדֵּל לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְפֹּף לְבַב
פְּרָעָה וַיַּעֲבֹדֵיו אֶל הָעָם וַיֵּאמְרוּ מָה זֹאת עֲשִׂינוּ כִּי
שִׁלְחָנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וַיֵּאסֹר אֶת רַכְבּוֹ וְאֶת עֲמֹ
לְקַח עִמּוֹ, וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רַכְבּ כְּחוֹר וְכָל רַכְבּ מִצְרַיִם
וְשָׁלֶשֶׁם עַל פְּלוֹ, וַיִּחְזַק ה' אֶת לֵב פְּרָעָה מִלֶּךְ מִצְרַיִם
וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רָמָה,
וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיִגּוּ אוֹתָם חֲנִים עַל הַיָּם
כֹּל סוֹס רַכְבּ פְּרָעָה וּפְרָשָׁיו וְחִילוֹ עַל פִּי הַחִירַת לְפָנָי
בְּעַל צִפֹּן, וַיִּפְרָעָה הַקְּרִיב וַיִּשְׁאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
עֵינֵיהֶם וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ
בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'. סב. לְשׁוֹן הַפְּסוּקָא, רֵאָה
בְּהִעֲרָה קוֹדֵמַת. סג. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסוּף פְּרֻשָּׁה
הַקּוֹדֵמַת (שמות יז, ח) וַיִּבֵּא עִמְלֶק וְיִלְחַם עִם יִשְׂרָאֵל
בְּרִפְדִּים. סד. כְּמִבּוּאָר בְּמִכְלִתָּא דְרַשְׁבִּי
(פְּרֻשַׁת בְּשַׁלַּח טז, א) וּז"ל, וַיִּסְעוּ מֵאֵלִים וַיִּבְאוּ כָּל
עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מְדַבְּרֵי סִין בְּחַמְשָׁה עֶשֶׂר יוֹם,
וְכוּ, דְבַר אַחַר לְמָה נִאֲמַר יוֹם, לִידַע יוֹם שֶׁנִּיתְּנָה בּוֹ
מִן לְיִשְׂרָאֵל. חֲרָרָה שֶׁהוּצֵאוּ מִמִּצְרַיִם, אֲכָלוּ מִמֶּנּוּ
אֶחָד וְשִׁלְשִׁים יוֹם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שמות יב, ט)

ד ד"ה כי שבעתים, פרשת שמות ד"ה מי שמך וד"ה ולכהן), שְׁמֹשׁה הָיָה גְּלוּלוֹ שֶׁל הַבֵּל, וְיִתְרוֹ גְּלוּלוֹ שֶׁל קֵיִן, וְצִפּוֹרָה הָיְתָה הַתְּאוּמָה יִתְרָה שְׁנוֹלְדָה עִם הַבֵּל, שְׁבִשְׁבִילָהּ הִרְגָה קֵיִן אֶת הַבֵּל (ב"ר כב, ז

דְּעֵתִיָּה, שְׁמֹשׁה לֹא יִרְצָה עוֹד לְקַבֵּל גְּרִיִּים. מִשּׁוֹם הָכֵי, שְׁלַח לוֹ, אִם אֵין אַתָּה יוֹצֵא בְּגִינִי, בְּנִ"ל.

וְעוֹד יֵשׁ לֹאמֵר, שְׁפַתְכוּ הַמְּקַבְּלִים (שער הפסוקים לרח"ו, פרשת בראשית סימן

זרע שְׁמֹשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

יתרו שהיה גלגולו של קין חשש שלא יקבלנו משה שהיה גלגולו של הבל

וְעוֹד יֵשׁ לֹאמֵר טַעַם אַחֵר, בְּבִיאור מַה שֶׁאָמַר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה, אִם אֵין אַתָּה יוֹצֵא בְּגִינִי צֵא בְּגִיִן אֶשְׁתַּךְ וְכוּ', שֶׁנִּרְאָה מִזֶּה שִׁיתְרוֹ חֲשַׁשׁ שֶׁמֵּא מֹשֶׁה לֹא יִרְצָה לְקַבְּלוֹ, בְּהַקְדָּם מַה שְׁפַתְכוּ הַמְּקַבְּלִים (שער הפסוקים לרח"ו, פרשת בראשית סימן ד ד"ה כי שבעתים, פרשת שמות סימן ב ד"ה מי שמך)¹⁰, שְׁמֹשׁה הָיְתָה גְּלוּלוֹ שֶׁל הַבֵּל – נִשְׁמַתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הִיְתָה נִשְׁמַתוֹ שֶׁל הַבֵּל, וְיִתְרוֹ הִיָּה גְּלוּלוֹ שֶׁל קֵיִן – נִשְׁמַת יִתְרוֹ הִיְתָה נִשְׁמַתוֹ שֶׁל קֵיִן, שֶׁהָיָה שְׁנִיָּהֶם אַחִים וּבְנֵי שֶׁל אָדָם הִרְאִשׁוֹן, וְצִפּוֹרָה בְּתוּ שֶׁל יִתְרוֹ, וְאַשְׁתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, הָיְתָה הַגְּלוּלוֹ שֶׁל הַתְּאוּמָה

וְסִלְקָא דְּעֵתִיָּה – יִתְרוֹ חֲשַׁב בְּדַעְתּוֹ, שְׁמֹשׁה לֹא יִרְצָה עוֹד לְקַבֵּל גְּרִיִּים, מִשּׁוֹם שִׁישְׂרָאֵל הָיוּ שְׂרוּיִים אִזּוֹ בְּכַבּוּד וּגְדוּלָה מַחֲמַת הַנִּיּוֹטִים הָאֵלֶּה, וַיַּחֲשׁוּשׁ שֶׁהַגְּרִיִּים אֵינֶם בָּאִים לְהַתְּגַיֵּיר לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֲלֵא כְּדִי לִזְכוּת לְכַבּוּד וּגְדוּלָה.

מִשּׁוֹם הָכֵי – מִפְּנֵי שֶׁחֲשַׁשׁ יִתְרוֹ שֶׁמֵּא לֹא יִרְצָה מֹשֶׁה לְקַבְּלוֹ, שְׁלַח לוֹ יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה, אִם אֵין אַתָּה יוֹצֵא בְּגִינִי, מִפְּנֵי שֶׁאֵינְךָ רוֹצֵה לְגַיֵּירֵנִי, צֵא בְּגִיִן אֶשְׁתַּךְ, שֶׁכִּבְרַת נִתְּגַיֵּירָה כְּשִׁישְׂרָאֵל הָיוּ שְׂרוּיִים בְּעוֹנֵי וּשְׁפִלוּת, וְאִם גַּם בְּגַלְלֵי אֶשְׁתַּךְ אֵינְךָ רוֹצֵה לְצֵאתָ, לְפִי שֶׁגִּרְשַׁת אֹתָהּ, צֵא בְּשִׁבִיל שְׁנֵי בְּנֵיהֶם, שֶׁהֵם גַּם בְּנֵיךָ, בְּנִ"ל.

ציזונים ומקורות

כתוב בתיקוני זהר (תקון סט צט, ב). וזה לשונו, ועוד 'האדם ידע' (בראשית ד, א), ידע חובא דיליה, במאי בקין [אדם ידע את חטאו, ובמה ידעו, בלידת קין] וכו', והוה ידע זוהמא דיליה דאתפרש עד 'קני חותן משה' [וידע אדם, כי הזוהמא של קין, תתפשט עד 'קני', שהוא יתרו חותן משה], וכד חמא גלגול ותיובתא דיליה תמן [וכשראו אדם זוהוה את הגלגול של קין ותשובתו שם ביתרו], אמר 'קניתי איש את ה' (שם), כען ידענא ליה דקניתי ליה בקני חתן משה [עתה ידעתי ש'קניתי' אותו קנין חדש בקני חותן משה, שבו יתוקן ויכנס בקדושה], ורווחנא ליה תמן [ושם ביתרו הרווחתי אותו ברוח גמור, כי שם יכנס בקדושה] וכו', ו'תוסף ללדת את אחיו את הבל' (שם ד, ב) וכו', ואחזי ליה קודשא בריך הוא גלגולא

יתרו כהן מדין' (שמות יח, א), מה שמועה שמע ובא ונתגייר, רבי יהושע אומר, מלחמת עמלק שמע, שהרי כתיב בצדו (שם יז, יג) 'זיחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב'. רבי אלעזר המודעי אומר, מתן תורה הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל [מלכין] עובדי כוכבים אחזתן רעהו בהיכליהן ואמרו שירה, שנאמר (תהלים כט, ט) 'ובהיכלו כולו אומר כבוד'. [אולם נראה שיסוד פירושו כאן עולה יפה גם להאמרים שיתרו בא קודם מתן תורה, כי אחר כל הניסים הגדולים של קריעת ים סוף, מלחמת עמלק, ירדת המן, כבר נחשב שישראל שרוים בגדולה, אף שעדיין לא קיבלו את התורה]. סו. הענין שיתרו היה גלגולו של קין, ומשה גלגולו של הבל,

תיקוני"ז תיקון סט קיג, א), וְעַתָּה הַחֲזִירָה יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה. וְכֵן פָּתַח הָעֶשְׂרָה מֵאֲמֹרֹת חֶלֶק

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

גלגול קין, לְמֹשֶׁה – שהיה גלגול הבל, על ידי שנתן לו לאשה את צפורה – שהיתה גלגול תאומת הבל, ובכך ניתקנה נשמת קין, שהשיב לנשמת הבל את תאומתו. וְכֵן פָּתַח הָעֶשְׂרָה מֵאֲמֹרֹת – הרמ"ע מפאנו, חֶלֶק ג' מֵאֲמֹר חֶקוֹר דִּין

הַיִּתְרָה – השניה שְׁנוּלְדָה עִם הַכֹּל^{טו}, והיתה גם אשתו של הבל^{טו}, שְׁבִשְׁבִילָה – בשביל שיוכל לישאנה, הָרַג קִין אֶת הַכֹּל אחיו שהיה אחיה ובעלה, כמו שכתוב במדרש (ב"ר כב, ז)^{טו}, ובתיקוני זוהר (תיקון סט קיג, א)^{טו}, וְעַתָּה הַחֲזִירָה יִתְרוֹ – שהיה

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

בספר שמות, הנה ראשי תיבות ימי שמך לאיש שר ושופט, הוא משלש. רמז לו, כי נתגלגל שלש גלגולים, משה, שת, הבל, ר"ת של שמו, ע"כ. ועיין עוד בשער הגלגולים (הקדמה לו ד"ה ודע כי גם שת). וענין זה מבואר היטב בשל"ה (שמות, תורה אור אותיות י"א) וז"ל, והנה ראשית הבריאה היה אדם, ותולדותיו קין והבל, ועתה תוחזר לתיקון ישראל להזדכך, והם קרוין אדם, הבל הוא משה רבינו ע"ה, כמו שכתבו המקובלים, וקין הוא יתרו, כי יחבר הקני נפרד מקין (שופטים ד, יא). ובזה יתורצו כמה עניינים, לפי הסוד שמצאתי בדברי האר"י ז"ל, כי נפש קין נתגלגל במצרי שהרגו משה, והרוח בקרח, והנשמה ביתרו. והנה קין הרג את הבל בעבור תאומה יתירה, וזאת התאומה נתגלגלה בצפורה, ועל כן השיב יתרו את הגזילה ונתנו למשה. ובזה מתורץ, איך לקח משה רבינו ע"ה בת כומר, ופיו לא רצה לינק מנכרית (שמו"ר א, כה). אלא היא צלעו. על כן בבואו להמדבר אמר, 'צא בגין אשתך' אשר אני נותן לך, וישני בניה' במקום דם זרעיותיו. 'אני חותנך יתרו' ראשי תיבות 'אחי', כי הוא אחיו. ואמר יתרו (שם שם, יא) 'עתה ידעתי וגו', כי בהיותו קין, חטא ואמר לית דין ולית דיין, ולית עולם אחרון, כמבואר בדברי רבותינו ז"ל, והובא בתרגום יונתן (בראשית ד, ח). עתה תיקן, במקום 'לית דיין', אמר 'עתה ידעתי כי גדול ה' וגו', ובמקום 'לית דיין', תיקן שניתוסף פרשה 'וזאתה תחזה' כו' (שמות יח, כא) להעמיד הדין. גם מסר יתרו למשה את צאנו שנשאר לקין אחר הריגת הבל, ומשה היה חושב להו צאן יתרו כי לא רצה לקבלם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ב"ק צד, ב) אין רוח חכמים נוחה הימנו. סו. פירוש, שכשנולד קין נולדה עמו תאומה אחת, וכשנולד הבל נולדו עמו שתי תאומות, כמו שביאר

דיליה בכל דרא ודרא ונהראה לו הקב"ה לאדם, הגלגולים של הבל בכל דור ודור], איך הוה אזיל מצדיק לצדיק עד שתין רבוא [ואיך היה הולך ומתגלגל בכל דור ודור, עד הששים רבוא שהיו במתן תורה], עד דמטי לההוא דאתמר ביה 'בשגם הוא בשר' (בראשית ו, ג), 'בשגם' זה הבל (קהלת ח, יד), ואוקמוה קדמאי [ופירושו הראשונים (חולין קלט, ב)] 'בשגם דא משה', [ומזה נלמד, שמושה היה גלגול של הבל], ומיד דחמא דעתידה אורייתא לאתייבא על ידיה, אוסיפת בגיניה כמה קרבנין לקודשא בריך הוא, וכמה צלותין ובעותין, ודא איהו ותוסף ללדת [ומיד כשראתה חוה, שעתידיה התורה להנתן על ידי משה, הוסיפה להקריב עבורו כמה קרבנות להקב"ה, וגם הוסיפה להתפלל עבורו כמה תפילות ובקשות, ועל כן כתוב 'ותוסף ללדת את אחיו את הבל']. וזה לשון שער הפסוקים (בראשית שם), דע, כי ג' גלגולים יש בהבל, וג' בקין וכו', גם דע, כי ר"ת יק"ם [יקם קין] (בראשית ד, כד), יתרו, קר"ח, מצר"י, כי גם קרח היה משורש גלגול נשמת קין, ולכן נתקנא במשה שהוא הבל כנודע וכו', כי קין היו בו נר"ן, ושלתן נתגלגלו באלו, כי הנפש וכו' נתגלגלה במצרי שהיה עכו"ם, ורוחו של קין נתגלגלה בקרח וכו', ונשמתו של קרח, נתגלגלה ביתרו חותן משה, ולכן לקח משה את צפורה בתו, כי אז נשלם תיקון קין וכו'. כי שבעתים יקם קין יקם – ר"ת יתרו, קרח, מצרי. והענין הוא, כי ג' אלה גלגולי קין להתקן. והנה בקרח נתקן, שבלעו הארץ, לתקן מה ששפך דם הבל אחיו. ובמצרי נתקן, שנהרג על שבא אל אשת הבל אחיו. אחר כך ביתרו היה שלימות תיקונו לגמרי, כי אז החזיר את התאומה היתירה שלקח מהבל אחיו, ונתנה למשה, שהוא הבל, ונתן לו צפורה בתו, שהיא התאומה היתירה ההיא וכו', ע"כ. וז"ל

ג' מִמַּאֲמַר חֲקוּר דִּין פֶּרֶק ט', אֲנִי ח'תְּנֶנְךָ יִתְרוֹ' (שמות יח, ו) - רֵאשִׁי תְבוֹת אַחֲי. וכתב לרמוז כן בפסוק (שמות יח, ו) ^טאֲנִי ח'תְּנֶנְךָ יִתְרוֹ' - רֵאשִׁי תְבוֹת אַחֲי, לפי שבסדר הגלגולים היה יתרו אחיו של משה, שהרי יתרו היה גלגול של קין, ומשה היה גלגול של הבל אחיו.

זָרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

יג, א) ^טא, לענין רוצח בשוגג שגלה לעיר מקלט, שנאמר בו, שאחרי מות הכהן הגדול יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ' (במדבר לה, כח) ^טא, לפי שבמיתת הכהן גדול, נגמרה כפרת הרוצח, אָבֵל מכל מקום, אִינוֹ שָׁב לְגִדְלָתוֹ - שאם היה נשיא או ראש בית אב לפני שנעשה רוצח, אינו חוזר לגדולתו

יח, ו) ^טאֲנִי ח'תְּנֶנְךָ יִתְרוֹ' - רֵאשִׁי תְבוֹת אַחֲי, לפי שבסדר הגלגולים היה יתרו אחיו של משה, שהרי יתרו היה גלגול של קין, ומשה היה גלגול של הבל אחיו.

יתרו חשש שדינו כרוצח בשוגג שאינו חוזר לגדולתו

וְגֵרְסִינָן בַּגְּמָרָא פְּסוּף פֶּרֶק ב' דְּמִפְּסוּף

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

[תיבת 'חותן' הוא נוטריקון של] 'אח, אחות, נותן', שיתרו היה כמו 'אח' למשה, ו'נתן' לו את 'אחותו', סימן לדבר 'אני חותנך יתרו', ראשי תיבות 'אחי, עכ"ל. וראה גם בשל"ה (שהובא לעיל בסמוך), שכתב כן. ואולי יש לומר, שדייקו כן, משום שלכאורה קשה, שכיון שדברים אלה שלח יתרו למשה על ידי שליח, וכמבואר לעיל, אם כן, היאך אמר 'אני חותנך יתרו', שלכאורה יותר ראוי היה לומר 'הנה חותנך יתרו' וכדומה [ראה בנחלת יעקב על פירוש רש"י (שם), שדייק דיוק זה, וראה רמב"ן (שם), שמחמת קושיא זו הוכיח כהמאן דאמר שאגרת שלח לו, ולא שליח. וע"ע בפירוש הרא"ם], אלא בעל כרחך, שרצה לרמז לו בדבריו שהוא כמו אחיו. עב. לשון הפסוק, וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֲתָנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֵלַיךָ וְאֶשְׁתָּךְ וְשָׁנִי בְנֵיהָ עִמָּה. עג. לשון הגמרא, כדתניא יָשׁוּב הָרוֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ, לארץ אחוזתו הוא שב, ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, אף הוא שב למה שהחזיקו אבותיו, ע"כ. והלכה כרבי יהודה, שאינו חוזר למה שלח יתרו, וכמבואר ברמב"ם המובא להלן. ואולי הלשון 'אינו חוזר לגדולתו' פ"ז רבינו, הוא על פי מה שכתב הרמב"ם (רוצח פ"ז הי"ד) ז"ל, ואף על פי שנתכפר לו, אינו חוזר לשורה שהיה בה לעולם, אלא הרי הוא מורד מגדולתו כל ימיו, הואיל ובאה תקלה זו הגדולה על ידו, ע"כ. עד. לשון הפסוק פִּי בְּצֵירִי מִקְלָטוֹ יָשׁוּב עַד מוֹת הַפְּהֵן

רש"י (בראשית ד, א) וז"ל, 'את קין, את אחיו את הבל, שלש 'אתים ריבויים הם, מלמד שתאומה נולדה עם קין, ועם הבל נולדו שתיים, לכך נאמר 'ותוסף, ע"כ. ומקור הדברים הוא במדרש (ב"ר כב, ב-ג), אמר ליה רבי יהושע בן קרחה, עלו למטה שנים, וירדו שבעה, קין ותאומתו, והבל ושתי תאומותיו וכו'. 'ותוסף ללדת את אחיו את הבל', הדא מסייעא לרבי יהושע בן קרחה, דאמר, עלו למטה שנים וירדו שבעה. סה. כמבואר בתיקוני זהר שמוכבא בסמוך. טט. לשון המדרש, ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם וגו' (בראשית ד, ח), על מה היו מדיינים וכו', אמר רבי הונא, תאומה יתירה נולדה עם הבל, זה אומר, אני נוטלה שאני בכור, וזה אומר, אני נוטלה שנולדה עמי, ומתוך כך זייקם קין. ע. לשון התיקונים, מאי 'שא"ת' [שנאמר בקין (בראשית ד, ז) 'הלא אם תיטיב שאת' וכו', ובהפוך אתוון 'שאת' איהי אש"ת 'שא"ת' הוא 'אש"ת' בהפוך אותיות], הכא רמיז [כאן נרמז] דעבר [קין] על 'ואל אש"ת עמיתך לא תתן שכבתך' (ויקרא יח, כ) וכו', דאתא [שבא] על תאומתו של הבל [שהיתה גם אשתו], ודא איהו [וזהו מה שכתוב (בראשית ד, ח) 'זייקם קין אל הבל'], קם על תאומתו [ואשתו] של הבל [ובא עליה], ולבתר קטיל לבעלה [ואחר כך הרג קין את הבל בעלה]. עא. לשון העשרה מאמרות, והוא טעם 'חותן משה', ראשון לזה התואר [שלא מצינו לשון 'חותן' בתורה קודם יתרו], שהוא

וְלִכְּנָן שְׁלַח לוֹ, אִם אֵין אַתָּה יוֹצֵא
בְּגִינִי, לְפִי שְׁהִיִּיתִי רוֹצֵת, וְאֵין
אַתָּה רוֹצֵה לְתֵת לִי גְדֻלָּה כְּזוֹ, צֵא בְּגִין
אַשְׁתָּךְ, שֶׁהִיא הַתְּאוּמָה יִתְרָה שְׁנוּלְדָה
עִמָּךְ, שֶׁהַחֲזוֹרְתִיָּה לָךְ.

לְגַדְלָתוֹ, וְעִי"ש. וְכֵאֵן שְׁיִתְרוֹ הָיָה
מִתְכַבֵּד בְּמִשְׁהָ וְאוֹמֵר אֲנִי חוֹתֵן הַמֶּלֶךְ
(ראה ילקוט שמעוני שמות רמז רסח), הָיָה חוֹזֵר
לְגַדְלָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה קִוֵּן אַחִיו הַגְּדוֹל שֶׁל
הַבַּל.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

וְלִכְּנָן שְׁלַח לוֹ יִתְרוֹ לְמִשְׁהָ, אִם אֵין אַתָּה
יוֹצֵא בְּגִינִי - בְּגַלְלִי, לְפִי שְׁהִיִּיתִי רוֹצֵת,
וְאֵין אַתָּה רוֹצֵה לְתֵת לִי גְדֻלָּה כְּזוֹ לְכַבְדֵּנִי,
מִפְּנֵי שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁנִּתְכַפַּר חֲטָאֵי בְּמָה
שֶׁנִּתְתִּי לָךְ אֵת צְפוּרָה כְּנָל, מְכַל מְקוֹם,
אֵין רְאוּי שֶׁאֲחֻזֵּר לְגְדוּלְתִי וְאֵהִיָּה נִקְרָא
'חוֹתֵן הַמֶּלֶךְ', מְכַל מְקוֹם, צֵא בְּגִין אַשְׁתָּךְ
- צְפוּרָה, שֶׁהִיא הַתְּאוּמָה יִתְרָה שְׁנוּלְדָה
עִמָּךְ בְּגַלְגוּל הַקּוֹדֵם שֶׁהִיִּית הַבַּל,
שֶׁהַחֲזוֹרְתִיָּה לָךְ, וְרְאוּיָה הִיא לְכַבּוֹד זֶה.

כְּשִׁישׁוּב לְעִירוֹ בְּמִיתַת הַכֹּהֵן גְּדוֹל, וְעִי"ש.
וְכֵאֵן שְׁיִתְרוֹ כִּשְׁהַלֵּךְ אֲצֵל מִשְׁהָ
לְמַדְבַּר, וּמִשְׁהָ הִיָּה יוֹצֵא לְקִרְאָתוֹ, בּוֹדְאֵי
הָיָה מִתְכַבֵּד בְּמִשְׁהָ - כְּבוֹדוֹ הִיָּה מִתְרַבֵּה
עַל יְדֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל מִשְׁהָ, וְאוֹמֵר לְכוּלָם אֲנִי
חוֹתֵן - חֲמִיּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ - מִשְׁהָ^ע (ראה
ילקוט שמעוני שמות רמז רסח, הו"ד ברש"י שמות
יח, א)^ט, וְנִמְצָא שֶׁבִּכְךָ הָיָה חוֹזֵר לְגַדְלָתוֹ,
שֶׁהִיָּה לוֹ בְּגַלְגוּלוֹ הַקּוֹדֵם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה קִוֵּן
אַחִיו הַגְּדוֹל שֶׁל הַבַּל לְפָנָי שֶׁרְצַחוֹ^ט.

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

פ"א), שְׁמִשָּׁה הִיָּה עוֹמֵד וּמִשְׁמֵשׁ בְּסַעֲוֵדָה שֶׁעֲשָׂה
יִתְרוֹ, וְקִשְׁהָ, שֶׁאִם הִיָּה לוֹ דִּין מֶלֶךְ, הִיאֵךְ הִיָּה מוֹתֵר
לוֹ לְשִׁמֵשׁ בְּפִנְיָהּ. עִי"ש תִּירוֹצוֹ. וְרֵאָה עוֹד בְּמִשְׁךְ
חֲכָמָה (שְׁמוֹת יח, יב), בִּישׁוּב הַקּוֹשִׁיאָ].
עוֹ. לְשׁוֹן הִילְקוּט, 'חוֹתֵן מִשְׁהָ' (שְׁמוֹת יח, א),
מִתְחַלְלָה הִיָּה מִתְכַבֵּד מִשְׁהָ בַּחֲמִיּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ד,
יח) 'וַיֵּלֶךְ מִשְׁהָ וַיִּשְׁבֵּי וְגו', וְעַכְשֵׁי יִתְרוֹ מִתְכַבֵּד בּוֹ.
אִמְרוֹ לוֹ, מַה טִּיבְךָ. אִמְרוֹ לָהֶם, אֲנִי חוֹתֵן מִשְׁהָ.
עוֹ. וּמִצִּיּוֹ, שֶׁקֵּין נִידוֹן כְּרוֹצֵחַ בְּשׁוּגְגָה, שֶׁהִיָּה הַקְּבִ"ה
עֲנֵשׁוּ בִּצְעֵ וְנָד [גוּלָה וּמִטְלָטָל] תְּהִיָּה בֶּאֱרֵץ
(בְּרֵאשִׁית ד, יב). וְכַתּוּב (שִׁם ד, טז) 'וַיֵּצֵא קֵין מִלְּפָנָי
ה' וַיִּשְׁבֵּ בְּאֶרֶץ נוֹד קְדַמַּת עֵדֵן'. וּפִירֵשׁ רִש"י, שֶׁמִּצִּיּוֹ
רוּחַ מְזוֹרְחִית קוֹלְטֵת בְּכָל מְקוֹם אֵת הַרוֹצְחִים, שֶׁנֶּאֱמַר
(דְּבָרִים ד, מא) 'אֲזַי יִבְדִּיל מִשְׁהָ וְגו' מְזוֹרְחָה מִשְׁהָ
[וְרֵאָה מְדַרְשׁ אַגְרָה שֶׁפִּי]. וְהִיִּית שְׁמִצִּיּוֹ שֶׁאֵף אַחַר
מִיתַת הַכֹּהֵן גְּדוֹל, אֵף שֶׁהוּא יוֹצֵא מְעִיר מְקַלֵּט, מ"מ
אֵינוֹ חוֹזֵר לְגְדוּלְתוֹ לְעוֹלָם, א"כ חֲשֵׁשׁ יִתְרוֹ שֶׁלִּכְּנָן לֹא
יִרְצָה מִשְׁהָ לְצַאת לְקִרְאָתוֹ, מִשּׁוֹם שֶׁזֶה גּוֹרֵם לְהַחְזִירוֹ
לְגְדוּלְתוֹ, וְהוּא אֵינוֹ רְאוּי לְכָךְ מִחֲמַת רְצִיחַת תְּאוּמַת

הַגְּדוֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל יָשׁוּב הַרְצִיחַ אֶל אֶרֶץ
אֲחֻזָּתוֹ'. עוֹ. מִצִּיּוֹ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בַּחז"ל,
שֶׁמִּשְׁהָ הִיָּה נִחְשָׁב כְּמִלֵּךְ, ז"ל הַגְּמָרָא (זְבַחִים קב, א),
חֲמֵשׁ שְׁמַחוֹת הִיָּתָה אֲלִישִׁבְעַ [בַּת עֵמִינְדָב אַחֲרֵת
נַחֲשׁוֹן, אֲשֶׁתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן] יִתִּירָה עַל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל
[בִּיּוֹם שֶׁהוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן] וְכו', יְבִמָּה [מִשְׁהָ שֶׁהִיָּה אַחִי
בְּעֵלָה] מֶלֶךְ, ע"כ. וּבְמַדְרֵשׁ (שְׁמוֹר"מ, ב) אֵיתָא ז"ל,
בֵּא מִשְׁהָ לִירֵד, סְבוּרָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ [אֵת הַמִּשְׁכָּן],
קִרָא לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִמְרוֹ לוֹ, מִשְׁהָ מֶלֶךְ
עֲשִׂיתִךְ, אֵין דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ לְעֲשׂוֹת דְּבַר, אֲלֵא גּוֹזֵר
וְאַחֲרַיִם עוֹשִׂים, אֵף אֵתָה אֵין לָךְ רֵשׁוֹת לְעֲשׂוֹת דְּבַר,
אֲלֵא אִמְרוּ לָהֶם וְהֵם עוֹשִׂין, ע"כ. וּז"ל הַמְּדַרְשׁ
(בְּמַדְבַּר טו, יג), אִמְרוֹ לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשְׁהָ
מֶלֶךְ עֲשִׂיתִךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים לג, ה) 'וַיְהִי בִישׁוּרוֹן
מֶלֶךְ, מִה מֶלֶךְ כִּשְׁהוּא יוֹצֵא תוֹקְעִין לְפָנָיו, אֵף אֵתָה
'עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת כֶּסֶף' (בְּמַדְבַּר י, ב),
כִּשְׁתַּכְּנִים אֵת יִשְׂרָאֵל, יְהִיּוּ תוֹקְעִין בְּהֵם וְהֵן מִתְכַּנְּסִין,
ע"כ. [בַּהֲמַקְנָה (קִידוּשִׁין לְב, א ד"ה מֶלֶךְ) הַקִּשְׁהָ,
מִמָּה שֶׁאִמְרוּ בְּמַכִּילְתָא (פְּרָשְׁתָנוּ מִסַּכְתָא דְעַמְלַק

וְאִם תֹּאמַר, גַּם הִיא אֵינָה רְאוּיָה לְכַבֹּד, לְפִי שֶׁהִיא גְרָמָה לְתַקְלָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהִרְג קִיֵּן אֶת הַבֵּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמָב"ם בְּפֶרֶק ז' מֵהַלְכוֹת רוֹצֵחַ (ה"ד), וְעִי"ש. צֵא בְּגִין שְׁנֵי בְּנֵיהֶ, שְׁלֵא חָמְאוּ

כָּלֵל, וְאֲדַרְבָּא, מִן הָרְאוּי הוּא לְקַבֵּץ הַמְּפֹזְרִים שֶׁכָּבֵר נִדְחוּ מֵהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שָׁם הָעֶשְׂרָה מְאֻמְרוֹת, שֶׁהֵם זְרַעֵיתוֹ שֶׁל הַבֵּל שְׁשֻׁמוּרִים לוֹ מִשְׁשַׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

מכל מקום, צֵא – יש לך לצאת בְּגִין שְׁנֵי בְּנֵיהֶ שְׁלֵא חָמְאוּ כָּלֵל וּפְלִילוֹ לֹא בְּגֵרְמָא, וְאֲדַרְבָּא, מִן הָרְאוּי הוּא לְקַרְבָּם וּלְהַחְזִירָם אֵלַיךְ, כְּדֵי לְקַבֵּץ בְּכַךְ אֶל הַקְּדוּשָׁה, אֶת הַנִּיצוּצוֹת הַמְּפֹזְרִים שֶׁל הַנְּשֻׁמוֹת הַתְּלוּיִם בַּהֵבֵל, שֶׁכָּבֵר נִדְחוּ מֵהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים כְּשֶׁהִרְג קִיֵּן אֶת הַבֵּל, שֶׁמַּחֲמַת הַרִיגָתוֹ לֹא כִּאוּ נְשֻׁמוֹת אֵלּוֹ לְעוֹלָם עַד עַכְשֵׁיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שָׁם הָעֶשְׂרָה מְאֻמְרוֹת^ט, שֶׁהֵם זְרַעֵיתוֹ – זָרְעוּ שֶׁל הַבֵּל שְׁשֻׁמוּרִים לוֹ – שֶׁהִיוּ רְאוּיִים לְצֵאת מִמֶּנּוּ מִשְׁשַׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית^ג,

צְפוּרָה תִּיקְנָה בְּלִידַת בְּנֵיהֶ, אֶת קְלֻקּוֹל קִיֵּן בַּהֲאֻבְדַּת זְרַעוֹ שֶׁל הַבֵּל

וְאִם תֹּאמַר, שֶׁגַּם הִיא – צְפוּרָה, אֵינָה רְאוּיָה לְכַבֹּד מֵאֵת מִשָּׁה, לְפִי שֶׁהִיא הִיתָה גְּלֻגּוֹל נִשְׁמַת תְּאוּמָתוֹ שֶׁל הַבֵּל, וְעַל יְדֵי כֵךְ גְּרָמָה לְתַקְלָה הַגְּדוֹלָה שֶׁעֲבוּרָה הִרְג קִיֵּן אֶת הַבֵּל, כְּפִי שֶׁהוּבָא לְעֵיל בְּשֵׁם הַמְּדַרְשׁ, וּבְמוֹט"ו שֶׁכָּתַב הַרְמָב"ם בְּפֶרֶק ז' מֵהַלְכוֹת רוֹצֵחַ (ה"ד), שֶׁמִּי שֶׁגֵּרַם לְתַקְלָה גְּדוֹלָה שֶׁנֶּאֱבְדָה עַל יְדוֹ נֶפֶשׁ אַחַת, אֵינּוּ רְאוּי לְחַזֹּר לְגְדוּלְתוֹ, וְעִי"ש.

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

עצמה כדי שלא יתן קין בה את עיניו, שבזה גרמה שיהרוג קין את הבל כדי שישאנה. וסובר רבינו, שמלשון הרמב"ם מוכח, שגם גרמא של רציחה נחשב כרציחה, לענין שאינו חוזר לגדולתו. עט. לשון העשרה מאמרות, נקטינן שקיין גזל תאומו של הבל, ויתרו הושיב משה וצפורה באפריון [בחופה], ואמר לו בחורב 'צא בגין אשתך', ועל דם זרעיתיו אמר לו 'ושני בניה עמה', שהיו שמורים לה מששת ימי בראשית, וזכית בהם, ע"כ. וגם בשל"ה (שמות), תורה אור אותיות י-יא, הובא לעיל בסמוך) כתב ז"ל, 'ושני בניה' במקום דם זרעיתיו, ע"כ. והמבואר מדברי רבינו, שבחטאו של קין, מלבד עצם הריגת הבל, היו עוד שני חלקים. א. גזילת התאומה השניה של הבל שהיתה אשתו. ב. גרמת אברון צאצאי הבל. וגזילת התאומה ניתקנה במה שנתן יתרו את צפורה למשה, ואילו גרמת אברון הצאצאים ניתקנה על ידי הולדת בני צפורה. פ. ראה לשון המשנה (סנהדרין לז, א), שכן מצינו בקין שהרג את

הבל. עה. לשון הרמב"ם, ואף על פי שנתכפר לו, אינו חוזר לשררה שהיה בה לעולם, אלא הרי הוא מורד מגדולתו כל ימיו, הואיל ובאה תקלה זו הגדולה על ידו, ע"כ. ואף שהרמב"ם שם מדבר מרוצח עצמו, מכל מקום מחדש רבינו, שהטעם שכתב הרמב"ם, 'הואיל ובאה תקלה זו הגדולה על ידו', שייך גם כמי שבגרמתו נהרג אדם. [ראה מגן אברהם (סימן קנג ס"ק מט), שגם בשאר עבירות נוהג הדין שאינו חוזר לגדולתו. אך באליה רבה (שם ס"ק לה) נחלק עליו, דדוקא לגבי רציחה כתב הרמב"ם שאינו חוזר לגדולתו, עי"ש. אך מכל מקום יש לומר, שגם האליה רבה מודה, שגרמא של רציחה נחשב כרציחה לענין זה. וצ"ע]. אמנם לכאורה יש להקשות על דברי רבינו, שהרמב"ם מדבר מרוצח בשוגג שנאבדה על ידו נפש אחת, אבל תאומו של הבל מה היתה יכולה לעשות, שהרי אף אם באה על ידה תקלה, כאונס יחשב לה, ומדוע התאומה תיענש על כך. ואולי יש לומר, שסובר רבינו, שגם היא פשעה במה שלא הצניעה את

וְאֹמֵר 'בְּנִיה' וְלֹא בְּנִיךָ, שְׁהוֹאִיל שְׁזֻכָּתָהּ הִיא לְהַעֲמִיד אוֹתָם

תּוֹרַעִיּוֹת, רְאוּיָהּ הִיא לְכַבּוֹד גְּדוֹל שְׁתַּצָּא הַפְּסָדָה בְּשִׁכְרָה.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

אבל עכשיו באו הם לעולם וניתקנו, על ידי צפורה אשת משה, והם גרשום ואליעזר בניה.

ויש לבאר לפי זה הדרך, שבמה ששלח יתרו למשה 'צא בגין שני בניה' נרמז ענין נוסף, שנתכוין גם לומר לו שראוי שיצא לכבוד צפורה מחמת שהולידה את בניה אלו, וְאֹמֵר – וכתוב בפסוק (שמות יח, ו) ^{כו} 'וְאֶשְׁתְּךָ וְשְׁנֵי בְנֵיךָ', וְלֹא כתוב 'בְּנִיךָ'^{כז}, נתכוין לומר לו שְׁהוֹאִיל שְׁזֻכָּתָהּ הִיא – צפורה אשת משה, שהיתה אחותו של הבל בגלגול הראשון, לְהַעֲמִיד אוֹתָם תּוֹרַעִיּוֹת – שהבנים גרשום ואליעזר שהולידה, היו במקום זרעו של

הבל שלא זכה להעמיד, ולכן רְאוּיָהּ הִיא לְכַבּוֹד גְּדוֹל שְׁתַּצָּא הַפְּסָדָה בְּשִׁכְרָה – שינוכה ממנה ההפסד המגיע לה משום שגרמה להריגת הבל בגלגולה הקודם, כשהיתה התאומה היתירה של הבל, עבור השכר שמגיע לה, מפני שחזרה והעמידה את זרעו של הבל. ולכן, ראוי לך לצאת לכבוד אשתך, בשכר שהולידה והעמידה את שני בניה, שבכך עשתה תיקון לנשמות של זרעו של הבל שנתפזרו בהריגת הבל, ולכך דקדק לומר - שני 'בניה', כי רצה לרמז על כך שהיא ראוי לכבוד מפני שהיא ילדה ב' בנים, ובכך חזרה להעמיד את זרעו של הבל.^{כח}

ציונים ומקורות

אחיו, שנאמר (בראשית ד, י) 'דמי אחיך צועקים', אינו אומר 'דם אחיך', אלא 'דמי אחיך', דמו ודם זרעותיו. פא. לשון הפסוק, 'וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֲתָנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֶלְיָךָ וְאֶשְׁתְּךָ וְשְׁנֵי בְנֵיךָ עִמָּה'. פב. כבר דקדק כן בזהר (ח"ב ט, ב), ופירש 'זאת שני בניה' וכי בניה ולא בניו, אלא לפי שהיא היתה מטרחת עם בניה, ומשה היה מסתלק והלך לו להתדבק בשכינתו יתברך, ולכן קראם הכתוב 'בניה' ולא בניו. ולאחר כך שנטל משה רשות מהשכינה והלך לקראתם, קראם 'בניו', כמו שנאמר (שם יח, ה) 'ויבא יתרו חתן משה ובניו' וגו' [ע"פ ביאור השל"ה (פרשתנו, תורה אור אות לד)]. ורבינו בחיי (שמות יח, ו) כתב ז"ל, היה ראוי שיאמר 'שני בניך', כשם שאמר 'חתונך ואשתך', אבל דרך הכתוב לייחס הבנים אל האשה, וכן כתוב (בראשית מו, טו) 'אלה בני לאה', והבנות לאב, כי כן כתוב (שם) 'זאת דינה בתו'. ובמדרש שכל טוב (יתרו יח, ג) כתב ז"ל, לפי ששילחם מעליו בעצתו של אהרן, וגדלו אצל אמם, לפיכך קוראם הכתוב 'בניה'. ובמשכיל לדוד כתב, ז"ל ואפשר דדרשינן הכי [שנאמר לו, ואם לאו, צא

בגין שני בניה], מדכתיב 'ושני בניה עמה', דנראה לכאורה דהוה עדיף טפי לומר 'ושני בניך'. אלא הכי קאמר יתרו, 'ואשתך' כלומר, צא בגין שהיא אשתך דידך, וחן אשה על בעלה, ואם לאו, צא בשביל שני בניה, שהיא ילדה וגידלה אותם, ואילו אין לך עליה אלא דבר זה, די לצאת כנגדה, וכהיא דאמרין בגמרא (יבמות סג, א), די לנו שמגדלות בנינו, ע"כ. וז"ל האלשיך, לזה אמר 'זאת שני בניה'. כנודע, כי הנה האשה מוצאת חן בעיני אישה על ידי בניה, וזהו אומר 'בניה', ולא בניו, ע"כ. וז"ל הגור אריה [מהר"ל], ולפיכך שלח לו יתרו 'צא בגיני', שלא יאמרו שאתה מתבייש ממני שאני גוי, ואין אני ראוי להדבק בשכינה, ויהיה זה גנאי לי. ואם אין [אתה] מקפיד עלי 'צא בגין אשתך', שלא יאמרו מי מתיר אותה לך, שהיא גויה. ואם אין אתה מקפיד עליה, שתוכל לגרשה, 'צא בגין שני בניה', שיאמרו ולך גויה חס ושלום, כמוה (קדושין סח, ב), לכך 'צא בגין שני בניה', והיינו דקאמר 'בניה' ולא 'בניך'. פג. מדברי רבינו מבואר ביאור נוסף, שמה שאמר יתרו בסוף דבריו, 'ואם לאו צא

ציונים ומקורות

ביקש ממשה שיצא לקראתו מן המחנה. ו. אף שמשה קיבל את הערב רב וגיירם, מכל מקום חשש יתרו, שרק אותם גייר משה, לפי שבאו מיד ביציאת מצרים ואז עדיין לא זכו ישראל לכל כך גדולה וכבוד, שעוד פחדו מרדיפת המצריים ומעמלק, ועוד לא זכו למן לבאר ולתורה. אבל יתרו שבא רק אחרי טביעת המצריים בים סוף ומלחמת עמלק, וכשכבר ירד המן, וניתן להם הבאר, וקיבלו את התורה, חשש שיחשוב משה שבא להתגייר רק משום כבוד וגדולה, כנ"ל. ז. טעם נוסף לחששו של יתרו שמשה לא ירצה לקבלו, משום שהיה גלגולו של קין שהרג את הבל, ומשה היה גלגולו של הבל. ואף שכבר נתכפר חטאו של קין על ידי צפורה [ראה אות ח], מכל מקום, חשש שינהגו בו דין רוצח בשוגג שאף שמתכפר לו וחוזר לביתו לאחר מיתת הכהן גדול, מ"מ שוב אינו חוזר לגדולתו. וממילא לא ירצו שיתכבד ויאמר שהוא 'חותן המלך' [משה]. ח. לפי דרך זו, כוונת מה שאמר לו 'אם אין אתה יוצא בגיני, צא בגין אשתך' היא, לפי שאשתך צפורה, היא הגלגול של התאומה היתירה של הבל ואשתו, שעבורה הרג קין את הבל וגזלה ממנו, וגזילה זו נתקנה במה שנתן אותה יתרו למשה לאשה, ומחמת כן ראוי לך לצאת בשבילה ולכבדה. ט. אפשר שלא יחפוץ משה לצאת בגין צפורה, מחמת שהיא גרמה את התקלה לקין, וא"כ אף היא אינה ראויה לחזור לגדולתה. י. ביאור 'ואם אין אתה יוצא בגין אשתך, צא בגין שני בניה', לפי שכלידת בניה של צפורה, ניתקן הפגם של אבדון צאצאי הבל בהריגת הבל, וראוי לקרובם ולקבצם. ועוד, שמחמת התיקון שנעשה על ידי לידתם, ראויה גם צפורה שהולידה אותם, שאתה תצא לכבודה.

בגין שני בניה', היינו שבעבור שני בניה, ראוי לך לצאת לקראת צפורה אשתך שהולידה והעמידה אותם. וכך מבואר גם במשכיל לדוד שהובא לעיל. סיכום. ביאור אריכות לשון המדרש - א. הקב"ה אמר למשה, 'אני הוא שאמרתי והיה העולם', כלומר, שבראתי את העולם 'בעשרה מאמרות', המורים על מדת הרחמים, ותשלום שכר טוב לצדיקים. ולכן עלי לשלם שכר טוב ליתרו, בשביל שברח מעצת פרעה. ועל כן אני מבקש ממך, שתקרבו ותגייירו. ב. עוד אמר לו הקב"ה למשה, 'אני המקרב ולא מרחק', כלומר, אל תחשוב שעליך להשתדל שלא יתגייר יתרו, על ידי שתודיע לו כל חומר העונשים של המצוות הנוהגים בישראל, לפי שאני צויתי שלא להרבות לגרים בהגדת חומר העונשים, אדרבה, אני חפץ לרחקם, אלא צויתי לקרובם, על ידי שיגידו להם את המצוות הקלות. ג. עוד אמר לו הקב"ה למשה, 'אדם זה שבא אליך לשם שמים הוא בא', כלומר, שאין לך לחשוש שמא יתרו בא להתגייר רק כדי לזכות לכבוד וגדולה שישראל שרויים בהם עכשיו, לפי שאני יודע שאינו כן, אלא שיתרו חפץ להתגייר לשם שמים, ועל כן תקבלו ותגייירו. ד. גם יתרו עצמו חשש שמא לא ירצה משה לקבלו, שיחשוב שיתרו בא להתגייר רק כדי לזכות לכבוד ולגדולה, ועל כן שלח לו למשה, 'אם אי אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך', כלומר, שאת אשתך תוכל לקרב מבלי שום חשש, שהרי כבר נתגיירה מקודם שזכו ישראל לכבוד ולגדולה. ואם גם אותה אינך חפץ לקרב, לפי שכבר פרשת ממנה, מכל מקום 'צא בגין שני בניה', שהם בניך, והם ישראלים גמורים. ה. יתרו החמיר על עצמו, שלא להכנס במחנה לזויה לפני שהתגייר. ולכן

כאילו היה הולך למקום עידונין ושמות של חולין להשיב נפשו, כמו שהיה רוצה ללכת שם מתחילה, שאף בהילוכו לבית המדרש היה שמח והיו רגלי מוליכות אותי בשמחה לבית המדרש.

(פרשת בחוקתי אות א)

התורה אומרת יביא קרבן ויתכפר לו

איתא במדרש ילקוט (יחזקאל רמז ש"ח) על פסוק הנפש החוטאת היא תמות שאלו לחכמה חוטא מה ענשו, אמרה להם חטאים תרדף רעה, שאלו לנבואה חוטא מה ענשו, אמרה להם הנפש החוטאת היא תמות, שאלו לתורה וכו' אמרה להם יביא אשם ויתכפר לו, שאלו להקדוש ברוך הוא וכו' אמר להם יעשה תשובה ויתכפר הדא הוא דכתיב טוב וישר ה' וכו' עכ"ל, והשתא ניחא שפיר למימר אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וכו', שהעולם עומד על התורה ועל העבודה, מפני שזה תלוי בזה, שהתורה אומרת מי שחטא יביא קרבן.

(פרשת צו אות ו)

אף שנגזרה גזירת השכחה, היגיעה בתורה סגולה שתתקיים בידו

מדרש שיר השירים רבה (א טו) ישקני מנשיקות פיהו, א"ר יודא בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלקיך (שמות כ ב), נתקע תלמוד תורה בלבם והיו למדים ולא היו משתכחים, וכיון שבאו אצל משה ואמרו (שמות כ טז) דבר אתה עמנו ונשמעה, חזרו להיות למדים ומשתכחים עכ"ל. רב יוסף ביומא דעצרתא עבדי ליה עגלא דלתא, אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא, וי"ל דאין הכי נמי שרב יוסף לא היה שמח ח"ו על שבאה השכחה בעולם, אלא כך היתה כוונתו, בודאי שתכלית גזירת השכחה היתה בעת שבירת הלוחות, ומאחר שנגזרה השכחה הדין נותן שאי אפשר עוד שיהיה בעולם אדם אחד שיזכור כל תלמודו, אלא משום שניתנה התורה ביום זה ובאותו היום עדיין לא היתה גזירת השכחה בעולם, לפי זה נשארה בעולם אותה הסגולה למי שטורח הרבה שתתקיים בזכרונו, ולא נגזרה השכחה אלא על מי שאינו טורח בה כראוי, ומשום הכי קאמר אי לאו האי יומא וכו'.

(זרע שמשון שיר השירים א)

טעם שהכל מודים שבעצרת בעיני נמי לכם

צריך עיון בדברי ר' אלעזר הכל מודים בעצרת דבעיני נמי לכם וכו', דאיך בעיניינן לכם בעצרת מפני שנתנה בו תורה, אדרבא ביום שקבלו התורה שהיא כולה לעולם הבא דשכר מצות בהאי עלמא ליכא היה מן הראוי שיהיה אותו יום כולו מוקדש לשמים. וי"ל שהואיל שמלאכי השרת נתאוו לתורה ולפי שאינם יכולים לקיים המצוות בגופניות ובמעשה זכה משה ונצחם כמו שאמרו ז"ל (שבת פה:) אם כן מטעם זה עצמו מחוייבים ישראל לאכול ביום זה, שהרי אם לא היתה ביניהם אכילה, התורה אינה ראויה נמי להם, שכמה אזהרות נאמרו בתורה לאסור באכילה הרבה דברים, ובטענה זו בלבד נצח משה את המלאכים.

(זרע שמשון שיר השירים א)

התורה מביא עידון ושמחה

וניצול ממרה שחורה שמחמת הדאגות

ומשום הכי דוד המלך עליו השלום היה מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך לבית דירה וכו', שהיה רוצה לילך לעדן ולהשיב נפשו מעט כדי שלא לבא לידי חולי מרה שחורה מחמת הדאגות והטרדות המביאות חולי זה מצד הטבע, וכוונתו היתה לטובה כדי לקיים הכתוב ונשמרתם מאד לנפשתיכם. ואחר כך חשב על הפסוק (שמות טו כו) כל המחלה וכו' לא אשים עליך דקה

שאם הוא שומע בקול ה' כמו שמתחיל הפסוק אם שמוע תשמע וכו', איך סלקא דעתך שישים עליו המחלה דאצטריך לומר לא אשים. אלא ודאי שבא לומר שאפילו שאם היו ראויים לבא לפי הטבע כמו הנידון זה של דוד, הקדוש ברוך הוא ירחיקם ממנו. ועוד דהתורה מגנא ומצלא וכל העוסק בתורה יסורין בדלין ממנו (ברכות ה א), ולכן ואשיבה רגלי אל עדותיך דהיינו מה שהיה מבקש הטבע שלי לילך ברגלים במקום עידון ושמחה השבתי אותו לו עדותיך. אלא דקשיא ליה לבעל המדרש למה אמר ואשיבה רגלי, היה לו לומר ושבתי אל עדותיך. אלא ודאי שבא לרמוז שכשהיה הולך ללמוד היה מכיר בטבע שלו כל כך עידון ושמחה

הוצאת והפצת קונטרס
זרע שעשון העבואר'
בתרם לעילוי נשמת

חיים אברהם ניסן
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע ט"ז שבט ת.צ.ב.ה.

הוקדש ע"י בתן
אסתר עזובה בת פרידא באש
ועשפחתה
ברכות החבר יעמדו להם

יהי רצון
שהלימוד בספר הקדוש הזה
יהא לענוחת נפשו רוחו ונשמתו בעולם
העליון ובזכותו הגדולה של רבינו ז"ע
יתעלה צעלה צעלה
עחיל אל חיל בגני ערושים
להעליץ טוב בעד כל ישראל שניושיע
בתשועת עולמים בב"א

י"ק סכ"ר זכ"ו ל"ש"ז • הז"רפ"ו ל"ר"ב"ק סכ"ר זכ"ו • הז"רפ"ו ל"ר"ב"ק סכ"ר זכ"ו

• ס"מכ"ק י"זכ"ר ה"ש"ז"ת ה"ל"י"מ"ז"ז ה"ק"ב"ז"ז ה"ר"ב"י"ק ל"ש"ז"ז"ז ו"ל"ה"ר"כ"ה! •

ה"ש"ז"ת"פ"ו ע"מ"נו!

י"ח"ד נכ"נ"י"ס ל"מ"ק"ו"מ"ו"ת נ"ו"ס"פ"י"ם
א"ת א"ו"ר ת"ו"ר"ת 'ז"ר"ע ש"מ"ש"ו"ן'

**ב"ת"ר"ו"מ"ה ק"ב"ו"ע"ה
א"ו ח"ד פ"ע"מ"י"ת**

ה"י"נכ"ק ס"ו"ת"פ"י"ק
ל"כ"ל ה"פ"נ"ז"ת ת"ו"ר"ת ה"א"מ"ח"ב"ר
ב"כ"ל ה"ע"ז"ו"ל"ק!

א"ר"ץ י"ש"ר"א"ל 02-80-80-500 א"ר"ה"ב 347-496-5657

לומד בתורת זרע שעשון

רוצה להבין יותר?!
 מעוניין לשמוע ווארט קולע
 בענייני הפרשה?!
 רעיון קצר ונפלא בענינים אחרים?
 שיעור תמציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באידיש
 באנגלית * בצרפתית

קול זרע שעשון

ארץ ישראל
 02-80-80-600

ארה"ב
 716-229-4808

לונדון
 0333-300-2515

עדור חדש!

3 דקות עם זרע שעשון

ליעברית, 130 * לאידיש, 230 * לאנגלית, 330